

EIERLØSE/FORVILLEDE KATTER

**- problembeskrivelse og
forslag til løsninger**

Utredning fra en tverrfaglig arbeidsgruppe oppnevnt 6. august 1998 av Statens dyrehelsetilsyn etter anmodning fra Landbruksdepartementet. Avgitt 8. februar 2001.

Til Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen

Statens dyrehelsetilsyn oppnevnte høsten 1998 på anmodning fra Landbruksdepartementet en tverrfaglig arbeidsgruppe for å utrede ulike sider ved forholdene rundt eierløse/forvillede katter. Arbeidsgruppen legger med dette fram sin innstilling. Det er enighet om hovedtrekkene, men enkelte dissenser er angitt.

Oslo, 8. februar 2001

Merete Støvring
leder

Finn Johnsen

Kari Mills

Bodil Eikeset

Erik Lund

Svein Gismervik

Inger Helen Stenevik

Innhold

Del I Innledning og sammenfatning

1. Oppnevning, mandat og sammensetning	6
1.1. Bakgrunn for arbeidsgruppen og mandat	6
1.2. Arbeidsgruppens sammensetning og arbeidsmåte	6
1.3. Tolkning av mandat med avgrensninger	8
2. Sammendrag	10
2.1. Samlet konklusjon og tilråding	10
2.2. Sammendrag av utredningen	12
3. Er det grunn til å gjøre noe?	19
3.1. Sentrale begreper, samt definisjoner benyttet i rapporten	19
3.2. Omfang	20
3.3. Grad av problemer	21
3.4. Konfliktnivå	21
3.5. Ethiske aspekter	22
3.6. Er dette et offentlig ansvar?	22
3.7. Arbeidsgruppens vurdering av om det er behov for tiltak	23
4. Arbeidsgruppens hovedvurderinger og forslag	23
4.1. Bakgrunn og premisser	23
4.2. Arbeidsgruppens hovedvurderinger	24
4.2.1 Katter bør være eide	24
4.2.2 Årsaker til at eierløse/forvillede katter oppstår	25
4.2.3 Forebyggende tiltak	25
4.2.4 Ulovlig å forlate dyr	26
4.2.5 Administrative problemer	27
4.2.6 Klargjøring av ansvar	27
4.2.7 Juridiske sider ved tiltak	28
4.2.8 Hensiktsmessige tiltak	29

Del II Bakgrunn

5. Katter er ikke “vilt”	31
5.1 En domestisert art	31
5.2 Et husdyr/kjæledyr i Norge	31
5.3 Forholdet til viltloven	31
6. Atferdstrekk	32
7. Positive effekter av katter	33
8. Årsaker til eierløse/forvillede katter	34
9. Muligheter for identitetsmerking	36
10. Katten som ”løsgjenger”	37
11. Overproduksjon av kattunger	38
11.1 Et overtall av katter	38

11.2 Formeringskontroll	38
 Del III Problembeskrivelse	
12. Omfang av eierløse/forvillede katter i Norge	40
12.1 Katter tatt hånd om av frivillige organisasjoner	40
12.2 Opplysninger fra distriktsveterinærene	40
13. Grad av problemer	41
14. Hovedproblemene slik de oppleves	42
14.1 Til ulempe/sjenanse i nærmiljøet	42
14.2 Folk som er bekymret for kattene	43
14.3 Dyrevelferd	44
14.4 Administrative problemer	44
15. Vurdering av hovedproblemene	46
15.1 Dyrevern	46
15.2 Smitteforhold	46
15.3 Miljømessige effekter	47
15.4 Etikk	48
15.5 Fôring av eierløse/forvillede katter	48
15.6 Administrative problemer	49
 Del IV Juridiske forhold og ansvar	
16. Viltloven	50
16.1 Katter regnes ikke som ”vilt”	50
16.2 Båndtvang	50
17. Europarådskonvensjonen om beskyttelse av kjæledyr	50
17.1 Bakgrunn og formål	50
17.2 Kapittel I Generelle bestemmelser	51
17.3 Kapittel II Prinsipper for hold av kjæledyr	51
17.4 Kapittel III Tilleggsbestemmelser for herreløse dyr	52
17.5 Vurdering og diskusjon av kapittel III	53
18. Dyrevernloven	57
19. Kommunehelsetjenesteloven	58
20. Husdyrloven og smittevernloven	59
21. Rettslige sider ved bestandsregulering	59
 Del V Generelt om tiltak overfor eierløse/forvillede katter	
22. Aktuelle løsninger og erfaringer fra dette	61
22.1 Modell 1 – avlivningsaksjoner	61
22.2 Avskyting	61
22.3 Modell 2 - kastrering/sterilisering, merking og utplassering	62
22.4 Noen erfaringer	63
22.5 Samarbeid mellom kommune, distriktsveterinær og dyrevernorganisasjoner ..	64
23. Arbeidsgruppens tilråding om tiltak overfor kattene	65
24. Hva gjøres i andre land?	66
25. Ethiske vurderinger	66

Del VI Økonomiske vurderinger

26. Ressursbruk og kostnytte	69
27. Forebyggende tiltak	69
28. Tiltak overfor konkrete eierløse katter	70
28.1 Direkte kostnader	70
28.2 Erfaringer fra totale kostnader i større byer	70
29. Forslag til finansiering	71
Referanser	73

Vedlegg

1. Dissenser.
2. Fargekart og tabell over distriktsvis forekomst av eierløse/forvillede katter i Norge i 1999.
3. Brev fra Norges veterinærhøgskole, Institutt for reproduksjon og rettsmedisin. Faglig uttalelse angående tidlig kastrering og sterilisering av katt.
4. Brev fra Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen. Vurdering av juridiske forhold angående eierløse/forvillede katter.
5. Brev fra Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen. Politiets håndtering av katter som er skadet i trafikken.
6. Brev fra tillitsvalgt for distriktsveterinærene i Hordaland, Sogn- og Fjordane. Om ”villkattproblematikken”.
7. Referat fra møte i Dyrevernnemda i Støren veterinærdistrikt 31.08.99, sak 3. Løskatter i boligfelt i Melhus.
8. Brev fra Statens helsetilsyn. Husdyrhold i kommunene og kommunale forskrifter.
9. Brev fra Kommuneadvokaten i Bergen kommune. Hjemmel for å regulere kattebestanden.
10. Miljø- og helseaspekter i relasjon til eierløse/forvillede katter. Notat av Finn A. Johnsen.

Del I
Innledning og sammenfatning

Kapittel 1. Oppnevning, mandat og sammensetning

1.1 Bakgrunn for arbeidsgruppen og mandat

Det henvises til Landbruksdepartementets brev datert 13. november 1997 (ref. S-96/01175 AMH) til Statens dyrehelsetilsyn - Sentralforvaltningen.

Dyrehelsetilsynet bes her om å oppnevne en tverrfaglig arbeidsgruppe for å drøfte problemkomplekset rundt forvillede katter. Det er Landbruksdepartementets syn at dette ikke bare er et dyrevernsproblem/-problem, men at problemene med forvillede katter også har et sterkt islag av helsemessige og miljømessige aspekter i seg.

Bakgrunnen for at Landbruksdepartementet ønsker problematikken belyst er at departementet over tid har fått flere henvendelser fra ulike etater/interesseorganisasjoner vedrørende problemene med eierløse/forvillede katter. Problemet synes i det vesentligste å være knyttet til storbyer og å være ganske omfattende mange steder og ikke minst i Oslo.

Siden dette er en faglig utredning, finner departementet det riktig at gruppa settes sammen av personer på direktoratsnivå med tillegg av dyreverns- og katteorganisasjoner. Dyrehelsetilsynet skal stå for fremdriften i utvalget.

Arbeidsgruppens mandat er som følger:

«Gruppen skal gjennomdrøfte problemkomplekset rundt forvillede katter i Norge (eventuelt også andre dyr), hva problemene består av, hvilket omfang de har, og hvordan ansvarsforholdene er. Gruppa skal komme med forslag til løsninger, med kostnadsoverslag og eventuelt forslag til finansiering.»

1.2 Arbeidsgruppens sammensetning og arbeidsmåte

Sammensetning

Arbeidsgruppen har hatt følgende sammensetning:

Statens helsetilsyn v/ Fylkeslegen i Vestfold	-	Finn A. Johnsen
Direktoratet for naturforvaltning	-	Erik Lund
Norsk Huskattforening	-	Bodil Eikeset
Dyrebeskyttelsen Norge	-	Kari Mills
Trondheim kommune	-	Svein Gismervik
Statens dyrehelsetilsyn - Sentralforvaltningen	-	Merete Støvring, leder og sekretær.

Kommunenes sentralforbund ble også forespurt, men valgte ikke å delta med noen representant av prioriteringshensyn. Med bakgrunn i at kommunal representasjon syntes å være vesentlig i

saken ble Svein Gismervik fra Trondheim kommune tatt inn i arbeidsgruppen etter første møte. Det var flere interesseorganisasjoner som ønsket å være representert (Dyrenes Hus i Trondheim og Norske Rasekattklubbers Riksforbund). I og med at det ble satt begrensninger på dette ble Norsk Huskattforening og Dyrebeskyttelsen Norge anmodet om å målbære synspunkter også fra andre interesseorganisasjoner. Inger Helen Stenevik, jurist i Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen har bistått i utredning av enkelte juridiske spørsmål.

Medlemmenes erfaring og kompetanse i sammenheng med oppgaven:

Finn A. Johnsen arbeider som overingeniør hos Fylkeslegen i Vestfold i 50% stilling og som yrkeshygieniker i en bedriftshelsetjeneste i Horten. Han har utdanning innenfor kjemi, yrkeshygiene, økonomi/ledelse og forebyggende helsearbeid. Arbeidsfeltet hos Fylkeslegen i Vestfold omfatter saksbehandling innenfor miljørettet helsevern og forebyggende helsearbeid. Årsaken til at han ble oppnevnt til representasjon i arbeidsgruppen er blant annet en utredning av en sak om kattehold i Larvik kommune.

Erik Lund arbeider ved viltseksjonen, Direktoratet for naturforvaltning i Trondheim.

Bodil Eikeset er og har de siste 12 år vært leder for Norsk Huskattforening. Foreningen har om lag 1000 medlemmer over hele landet og utgir medlemsbladet Huskatten der Bodil Eikeset også er redaktør. Norsk Huskattforening har initiert og vunnet flere rettstvister. Den mest kjente er høyesterettsdommen i ”Emmelinesaken”, der retten til å ha innkatt ble slått fast. Foreningen er med på å bedre kårerne for hjemløse katter i Oslo ved å sørge for at de får nye hjem, nødvendig stell og veterinærbehandling. Bodil Eikeset har vært aktiv i Dyrebeskyttelsen i Oslo med innfangning og omplassering av hjemløse katter i en 20-årsperiode. Eikeset sitter og har sittet i styret.

Kari Mills (født 1946) er leder i Dyrebeskyttelsen Norge, og leder for Dyrebeskyttelsen Sør Rogaland. Hun er profilert som en aktiv forkjemper for eierløse katter (blant annet i forbindelse med ”kattekrigen” med Stavanger kommune). Hun har lang erfaring i utredningsprosjekter for Dyrebeskyttelsen, og er autodidakt innen dyrs helse og adferd – med størst vekt på katter, og har med utgangspunkt i sitt private hjem i Stavanger utviklet et opplegg for kastrering/sterilisering, merking og omplassering av katt som tjener som mønster for inn- og utland.

Svein Gismervik er seksjonsleder i miljøavdelingen i Trondheim kommune. Han har tidligere deltatt i ”Prosjekt Utekatt” i regi av blant annet kommunen.

Merete Støvring er utdannet sivilingeniør og veterinær. Hun arbeider for tiden som veterinærinspektør i Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen i Oslo innen dyrevern og dyrehelse. Hun har tidligere blant annet arbeidet som veterinær på en smådyrklinikk i Bergen, og har i den forbindelse deltatt i klinikkens arbeid med kastrering/sterilisering, øremerking osv. av eierløse/forvilledede katter, et prosjekt ble gjennomført i regi av Dyrebeskyttelsen med økonomisk støtte fra Bergen kommune.

Arbeidsmåte

Arbeidsgruppen har i perioden 1998-2000 avholdt 5 møter. I tillegg til medlemmenes kompetanse har vi forsøkt å benytte tilgjengelig fagkunnskap på området, samt erfaringer gjort av frivillige og forvaltningsinstanser som har hatt befatning med eierløse/forvilledede katter, både

i Norge og i utlandet. Det er gjennomført en spørreundersøkelse overfor Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinærene om omfanget av eierløse/forvillede katter i de 200 offentlige veterinærdistriktene i Norge. Det er innhentet en faglig uttalelse fra Norges veterinærhøgskole, Institutt for reproduksjon og rettsmedisin om hvorvidt det er faglig forsvarlig å foreta tidlig kastrering/sterilisering av katt. Førsteamanuensis og forsker Bjarne Braastad, Institutt for husdyrfag, Norges landbrukshøgskole har foredratt for arbeidsgruppen om atferdsmessige trekk ved katter. Arbeidsgruppen fikk en del mediaomtale i begynnelsen av arbeidet, noe som førte til at personer med høyst ulik interessebakgrunn har tatt kontakt med arbeidsgruppen og formidlet informasjon og synspunkter. Dette oppleves utelukkende å ha gitt arbeidsgruppen økt innsikt og informasjon.

Når det gjelder en vurdering av juridiske forhold og offentlige ansvarsområder er det i rapporten lagt størst vekt på synspunktene til representanten fra de relevante forvaltningsetater (for eksempel når det gjelder eierløse/forvillede katter i forhold til viltloven, dyrevernloven, og kommunehelsetjenesteloven).

1.3 Tolkning av mandat med avgrensninger

Arbeidsgruppen har lagt vekt på å foreta en vurdering av dagens situasjon, å gi en helhetlig beskrivelse av hovedtrekkene i problematikken, å sammenholde erfaringer gjort ulike steder i Norge til nå, å skissere et forslag til samfunnsmessig ståsted i forhold til dette, å sette opp en fornuftig målsetning, å belyse hvilke virkemidler som kan tas i bruk for å oppnå dette – ved eksisterende tiltak samt angi behov for eventuelt nye tiltak, og å gi realistiske forslag til løsninger basert på en totalvurdering.

Arbeidsgruppen har utvidet mandatet fra å angå ”forvillede” til ”eierløse/forvillede” katter. Argumentet for dette er at graden av ”forvilling” ikke nødvendigvis er vesentlig for problematikken, som også omfatter katter som har kommet bort hjemmefra men ikke viser sky adferd. Begrepet ”eierløse/forvillede” katter er ment å inkludere også tamme katter som har kommet bort fra sin eier.

Arbeidsgruppen har foretatt den avgrensning at andre dyrearter enn katter ikke er vurdert. Forholdene rundt eierløse/forvillede katter var såpass omfattende i seg selv, og viser få fellestrekk med andre dyrearter at vi valgte å konsentrere arbeidet om kattene. De juridiske sidene rundt dyreeiers ansvar i henhold til dyrevernloven er likevel generelle.

Landbruksdepartementets utsagn om «miljømessige aspekter», tolker arbeidsgruppen som eierløse/forvillede katters innvirkning på mennesker i det gjeldende lokalmiljø (positive og negative effekter).

Mandatet knytter seg klart til katter som er eierløse/forvillede. Imidlertid er grensesnitt til eide katter omtalt der hvor det har betydning for vurderingen. I og med at eierløse/forvillede katter i utgangspunktet har vært eller stammer fra eide katter har det også vært nødvendig å gå inn på visse sider av hold av katt rent generelt.

Når det gjelder omfanget har ikke arbeidsgruppen funnet å kunne foreta ”bestandsestimater” i form av konkrete tall for hvor mange eierløse/forvillede katter som anslagsvis finnes i større byer, i hver kommune, hvert veterinærdistrikt eller på landsbasis. Erfaringer fra estimering av bestander av ville dyrearter viser at dette er vanskelig, og kan være beheftet med store feil. Det

var også et problem å vite hvem man burde henvende seg til i slik sammenheng; kommunen, dyrevernemda, Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinæren, eller lokale interesseorganisasjoner. Antagelig ville ingen av disse ha noe særlig grunnlag for å estimere antallet eierløse/forvillede katter ut over ren gjetning. Det vil også være variasjon i omfanget av fenomenet eierløse/forvillede katter over tid, alt etter tilgang på katter og om det treffes bestandsregulerende tiltak. Det ble konkludert med at ”bestandsestimater” ville ha liten nøyaktighet og nytteverdi i forhold til ressursinnsatsen det ville kreve.

For å danne et generelt inntrykk av omfanget har vi lagt til grunn antall eierløse/forvillede katter håndtert av frivillige organisasjoner i større byer de senere år i forbindelse med innfangning og kastrering/sterilisering. Videre er Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinærene blitt forespurt om situasjonen i sitt veterinærdistrikt. Avisoppslag og lignende i lokalaviser som arbeidsgruppen er blitt tilsendt har også bidratt til helhetsbildet.

Følgende deler av oppgaven er gitt høy prioritet:

- å fremskaffe informasjon, herunder om omfanget
- en klar beskrivelse av hovedproblemene
- faglig velfunderte vurderinger av hovedproblemene
- klarlegging av offentlige forvaltningsinstanser og regelverk (lover og forskrifter) som angår problemkomplekset direkte
- oversikt over løsningsmetoder som har vært benyttet til nå
- arbeidsgruppens tilråding til løsninger.

Forslag til finansiering av løsningene er gitt lavere prioritet.

Kapittel 2. Sammendrag

2.1 Samlet konklusjon og tilråding

Forekomsten av eierløse/forvillede katter er utbredt i Norge. Kilden til disse er eide katter som kommer bort fra eier. Dette skjer fortløpende, og i såpass stor grad at ikke noe annet dyrehold/kjæledyrhold i Norge er i tilnærmedesvis samme situasjon – karakterisert ved at eiers manglende kontroll medfører at dyra kommer ut av hånd og blir et problem et annet sted.

Eierløse/forvillede katter kan i første omgang medføre dårlig velferd hos kattene selv og miljømessig ulempe. Ofte blir problemene etter hvert så framtrædende at personer i nærmiljøet vil føle behov for å få gjort noe med situasjonen. Dette utløser igjen en kaskade av problemstillinger; om egnede tiltak, juridiske aspekter, hvermanns- og offentlige ansvarsforhold, og ressurser. Det er ofte interessekonflikter og lokal mediaomtale, og situasjonen kan ha vesentlige etiske ringvirkninger.

Arbeidsgruppens tilråding overfor myndighetene¹ er at det uten tvil bør arbeides for et mer ansvarlig kattehold i Norge for disse forhold. Vi ser det som sentralt å innføre en lovfestet plikt til at eiere skal identitetsmerke sine katter. Videre bør man gjennom holdningsskapende arbeid gjøre katteeier kjent med nødvendigheten av identitetsmerking, samt å sørge for formeringskontroll. Det bør også i større grad påtales som et alvorlig brudd på dyrevernsloven § 2 i tilfeller hvor dyreeier har flyttet fra katter, eller katter er blitt ”dumpet” annetsteds.

Det vil også være behov for tiltak overfor katter som er blitt eierløse/forvillede. Juridiske sider og ansvarsforhold rundt dette er søkt belyst i utredningen. Dyrevernsloven statuerer en allmenn hjelpeplikt, samt en avlivingsrett i nærmere bestemte tilfeller. Dyrevernsloven er ikke prinsipielt til hinder for avlaving av friske dyr, forutsatt at dette skjer på forsvarlig vis. Det må imidlertid utøves aktsomhet for å unngå skade på annen mands eiendom (eide katter). Offentlig ansvar med hensyn til eierløse/forvillede katter er i hovedsak relatert til dyrevelferd (dyrevernsloven) eller miljømessig ulempe (kommunehelsetjenesteloven)².

Generelt finnes det to modeller for tiltak som er i bruk overfor eierløse/forvillede katter 1) avlaving, eller 2) formeringskontroll (kastning/sterilisering), merking, utsetting og ivaretagelse av en fôrvert. Dyreværnmessig sett er det ikke noe i veien for å velge avlaving (modell 1). Hvis det er interesse for å ivareta kattene i nærmiljøet har erfaring imidlertid vist at modell 2 kan være en bedre løsning ut fra et helhetsperspektiv. Dette må vurderes på den enkelte lokalitet. Frivillige ildsjeler og dyreværnsorganisasjoner kan ofte gjøre en verdifull del av arbeidet i forbindelse med modell 2, men er avhengige av at det bevilges midler til de direkte utgifter som påløper. Det er flere eksempler på et godt fungerende samarbeid i så måte mellom kommune og lokal dyreværnsorganisasjon. Det kan videre være gunstig å utarbeide råd eller retningslinjer vedrørende framgangsmåte for tiltakene.

Det bør bevilges 10 mill. nkr årlig de neste 5 årene til tiltak overfor eierløse/forvillede katter – inntil man har oppnådd et mer ansvarlig kattehold. Dette kan tas av statsbudsjettet, de

¹ Aktuelle forvaltningsorganer i forbindelse med problematikken generelt; Landbruksdepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, samt underliggende utøvende forvaltningsorganer.

² Husdyrloven og smittevernsloven er i liten grad aktuelle ut fra at det på nåværende tidspunkt ikke er knyttet noen spesiell smitemessig risiko til eierløse/forvillede katter.

relevante departementers budsjetter, det kan finansieres for eksempel ved en avgift på kattefôr, eller over kommunale avgifter.

Tilrådingene er i tråd med anbefalingene i Europarådskonvensjonen om beskyttelse av kjæledyr.

2.2 Sammendrag av utredningen

	Beskrivelse av situasjonen
Utbredt mange steder i landet.	<p>Forekomst av eierløse/forvillede katter er mer utbredt enn først antatt. Vi har ingen brukbare estimer over antall, men fenomenet viser seg å være vanlig svært mange steder. I en forespørsel til landets ca. 200 distriktsveterinærer angir 60% at eierløse/forvillede katter forekommer og oppleves som problematisk ett eller flere steder i distriktet.</p> <p>Forekomsten er alltid lokal – knyttet til et område, et tettsted, en by eller bydeler. Men på grunn av at det er vanlig forekommende har det også nasjonal karakter. Hvis ikke det hadde vært for en mer eller mindre kontinuerlig innsats mange steder for å begrense antallet hadde det nok vært langt høyere enn det vi ser i dag. Problemet er altså stadig tilbakevendende og det man registrerer til enhver tid er bare toppen på isfjellet.</p> <p>Forekomst av eierløse/forvillede kjæledyr finnes i mange land, og da som oftest katter og hunder. I Norge er forekomst av frittgående eierløse/forvillede hunder ubetydelig, mens forekomst av eierløse/forvillede katter har vesentlig omfang. I hovedsak vil vi tro at dette bunner i forskjeller i hunde- kontra kattehold i Norge.</p>
Ingen "villkatt".	<p>Det finnes ingen vill kattestamme som sådan i Norge (med unntak av gaupa som også er et kattedyr). Eierløse/forvillede katter har alltid utgangspunkt i (har vært eller stammer fra) eide tamkatter. "Forvilling" skyldes manglende nærkontakt med og tilvenning til mennesker i mottakelige parringsfaser (som kattunge). Dette kan i så fall vanskelig "læres" senere i livet. "Tamme" katter skiller seg ikke fra disse på annen måte enn at de har fått slik preging. Tamme katter kan også bli sky med tiden av ulike årsaker, men kan da venns til mennesker igjen.</p>
Definisjon på eierløs/forvillet katt.	<p>I rapporten har vi definert "eierløse/forvillede katter" som katter som ikke har noe hjem eller kan knyttes til noen eier³. Dette favner over et relativt vidt spenn individer, fra de "forvillede" hvor individet ikke vil kunne tilpasses et liv innendørs, til hjemløse huskatter som kan oppsøke mennesker og nærmest "be om" mat og husly. Slike katter kan være sårt savnet av en eier i en annen bydel, eller også flyttet fra og forlatt av en uansvarlig eier.</p>
Territoriale.	<p>Katter er territoriale og etablerer seg der hvor det er brukbare forhold med hensyn til mat og oppholdssted (fortrinnsvis hjemme hos eier), og hvor det ikke er for stor sosial trengsel om disse godene fra andre katter. Hvis forholdene er dårlige eller katten har lav rangordning (ofte unge dyr) kan det medvirke til at den søker til et annet område. Et etablert kattehold i et område motvirker at nye katter vandrer inn ved at lokaliteten og godene er okkupert. Ukasterte hannkatter kan streife en del i paringsperioden (fra tidlig vår til høst). Katter som kommer bort hjemmefra søker ofte ikke hjem igjen, selv om noen gjør det. Som rovdyr kan katter i blant livnære</p>

³ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 1.

<p>Eid eller ikke – miljømessig og smittemessig relativt likt.</p>	<p>seg på smågnagere og fugler. Imidlertid etablerer eierløse/forvillede katter seg som regel i tilknytning til bebyggelse. Kattedyr hviler store deler av dagen. En frisk katt som har adgang til ly og mat kan tåle kulde relativt bra. Mange eierløse/forvillede katter klarer seg, eventuelt med det de får av omsorg fra nærmiljøet. Imidlertid ser man ikke sjelden at de er plaget av sult, kulde og sykdom.</p> <p>Både eide og eierløse/forvillede katter kan være en miljømessig belastning ved at de er til sjenanse for bomiljøet (urin, avføring, graving, slåssing, bråk, etc.) og ved predasjon på småfugler og hareunger. Predasjon på mus og rotter er sett som en fordel. Når det gjelder forekomst av smittestoffer som kan smitte til andre dyr og mennesker er det ingen holdepunkter for at det er noen forskjell på eide kontra eierløse/forvillede katter. Generelt forekommer det liten grad av smitte av alvorlige sykdommer fra katter til mennesker i Norge. Miljømessig er det argumenter for å ikke ha flere katter enn det som er nødvendig for å dekke behovet til de som er interessert i å eie dem som kjæledyr.</p>
<p>Sammensatte ”problemer”.</p>	<p>Forekomst av eierløse/forvillede katter et sted medfører ofte problemer. Problemene er varierende og har som oftest sammensatt karakter. I hovedtrekk ser vi at eierløse/forvillede katter kan resultere i: etiske problemer (herunder dårlig velferd), miljømessige problemer for nærmiljøet, mange henvendelser til offentlige etater, frivillige ildsjeler, dyrevernorganisasjoner og lignende med appell om å gjøre noe, og også rettstvist.</p>
<p>Ressursbruk.</p>	<p>Problematikken blir lett bagatellisert i og med at det på en lokalitet kan dreie seg om bare et titalls eierløse/forvillede katter i ett og annet boligstrøk eller borettslag og at disse ikke har det helt bra eller sjenerer nabolaget, og noen ønsker dem fjernet mens andre ønsker dem ivaretatt. Fenomenet er ikke noe nytt, men det virker som om økende urbanisering fører til at privatpersoner i nærmiljøet i mindre grad løser problemene selv, men henvender seg til offentlige instanser, dyrevernorganisasjoner og frivillige for at de skal gjøre noe.</p> <p>Kommuneleger, distriktsveterinærer, dyrevernemder, frivillige og dyrevernorganisasjoner beskriver mange steder at de får flere hundre henvendelser i året om eierløse/forvillede katter. I større byer kan antallet være langt høyere. Ressursbruken lokalt virker å være formidabel, uten nødvendigvis å være særlig målrettet. Noen steder er håndteringen av eierløse/forvillede katter satt i system (blant annet i Bergen, Stavanger, Oslo). Andre steder blir henvendelsene ofte vist videre. ”Ildsjeler” i dyrevern- og interesseorganisasjoner nedlegger et omfattende arbeid i føring og annen ivaretagelse av eierløse/forvillede katter, og sitter ofte med de direkte utgiftene forbundet med dette også.</p> <p>Det har opp gjennom tidene blitt gjennomført mange ”avlivingsaksjoner”. I og med at det stadig kommer et tilsig av katter fra den eide populasjonen medfører avlivingsaksjonene som oftest ikke annet enn en kortvarig løsning på problemet. Avlivingsaksjoner er ofte også konfliktfylte, både med tanke på at eide katter kan dras med og etisk sett. I utlandet og en del steder i Norge har man derfor etter hvert valgt løsninger basert på kastrering/sterilisering, merking og utsetting.</p>

<p>Omfanget er slik at noe bør gjøres.</p> <p>Uakseptabelt kattehold.</p> <p>Etiske ringvirkninger.</p> <p>Dagens bruk- og-kast situasjon er uheldig.</p> <p>Målsetning</p>	<p>Vurdering</p> <p>Arbeidsgruppen finner omfanget og problematikken såpass alvorlig at vi tilrår at den settes på dagsorden og at man søker å finne gode løsninger. Omfanget er også slik at vi mener at det utløser forpliktelser etter Europeisk konvensjonen om beskyttelse av kjæledyr som Norge har ratifisert.</p> <p>Samfunnet er ikke tjent med at folk holder katter på en slik måte at et stort antall av disse kommer på avveie, for så å ende opp mer eller mindre vanskjøtte og til belastning for nærmiljøet et annet sted. Risikoen for dette kan reduseres med relativt enkle midler. I hovedsak har dette å gjøre med holdninger til kattehold.</p> <p>Kjæledyr er en ressurs og et gode for de som eier og bryr seg om dem. Gunstige effekter av dette er dokumentert i mange sammenhenger. Et etisk godt dyrehold kan også gi gunstige effekter mht. medmenneskelighet og andre samfunnsverdier. Omvendt kan likegladhet overfor dyr og andre levende vesener ha en nedbrytende virkning. Det er derfor uheldig at et dyr som i utgangspunktet er en samfunnsmessig ressurs, når det blir eierløst/forvillet ofte bare blir et ”problem” som må utraderes, og oftest uten at det gjøres noe med årsaken til problemet. Det blir en slags bruk- og-kast mentalitet. Måten denne problematikken adresseres på kan ha etiske ringvirkninger som bør tas i betraktning. Man bør jobbe for å finne løsninger som er bra for dyrene, og dette bør gå igjen i handlingsplan og ordbruk, nettopp for å motvirke tendensen til ensidig problemstempling av kattene det gjelder.</p> <p>Katter bør holdes som eide i Norge, eller i det minste ivaretas av en vert.</p>
<p>Eier.</p> <p>Allmenn hjelpeplikt og avlivingsrett.</p> <p>Dyrevern - Statens dyrehelsetilsyn og LD.</p>	<p>Ansvarsforhold</p> <p>Dyrevernmessig sett ligger det primære ansvaret for et dyr hos dyreeier. Imidlertid har ofte dyr og eier mistet kontakten hvis det er snakk om eierløse/forvillede katter som ikke er merket, slik at eier i praksis er ute av bildet. Katter kan juridisk sett også betraktes som ”eiendeler”. Skade på annen manns eiendom kan komme i betraktning enten det er gjort skade på annens eid katt eller når eide katter skader annen manns eiendom. For umerkede katter vil en aktsomhetsvurdering måtte legges til grunn for hvorvidt man har grunn til å tro at en katt er eierløs eller ikke.</p> <p>Dyrevernloven § 6 første ledd angir en allmenn plikt til å hjelpe dyr som påtreffes sjukt, skadet eller hjelpeløst. Dyrevernloven § 6 tredje ledd gir en avlivingsrett på nærmere vilkår. Staten dekker kostnadene ved dette hvis dyret er eierløst.</p> <p>Utøvende forvaltningsorgan hva angår smittsomme dyresjukdommer og dyrevernmessige forhold er Statens dyrehelsetilsyn. På politisk nivå ligger dette til Landbruksdepartementet. Statens dyrehelsetilsyn kan i sammenheng med eierløse/forvillede katter fatte vedtak om avliving hvis de lider dyrevernmessig sett. Vedtak på bakgrunn av bekjempelse av smittsomme dyresjukdommer er med dagens smittesituasjon lite aktuelt. Landbruksdepartementet har hjemmel i dyrevernloven til å fastsette forskrifter om hold av dyr.</p>

<p>Dyrevernemdene.</p> <p>Miljørettet helsevern, smittevernloven</p> <p>Europaråds-konvensjonen.</p>	<p>Dyrevernemdene er selvstendige statlige forvaltningsorganer på lokalt nivå. De skal holde seg orientert om dyreholdet i sitt område og arbeide for at eier/innehaver av dyr etterlever dyrevernbestemmelsene. Dyrevernemdenes rolle i forhold til eierløse/forvillede katter som ikke kan tilbakeføres til en eier vil primært være å ta det opp med Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinæren hvis det er et dyrevernmessig problem.</p> <p>Utøvende forvaltningsorgan hva angår miljørettet helsevern lokalt er kommunen. I den grad eierløse/forvillede representerer helsemessige eller hygieniske problemer kan kommunen fatte vedtak for å få rettet på dette. Aktuelle departementer for miljø- og helse (Kommunal- og regionaldepartementet, Sosial- og helsedepartementet) og underliggende direktorater er også relevante i forbindelse med eierløse/forvillede katter. Vedtak på bakgrunn av smitterisiko til mennesker synes imidlertid per i dag å være lite relevant, selv om hjemmel for dette finnes.</p> <p>Arbeidsgruppen mener at omfanget av eierløse/forvillede katter utløser forpliktelser under ”herreløse dyr” etter Europeisk konvensjon om beskyttelse av kjæledyr. Utøvelsen tilligger de respektive lokale forvaltningsorganer som skissert over (Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinæren eller kommunen) avhengig av om problemet ansees som miljømessig eller dyrevernmessig. Ofte vil det være elementer av begge deler. Tilretteleggelse av nødvendige forvaltningsmessige virkemidler er et myndighetsansvar på departements-/direktoratsnivå, og også landsdekkende forebyggende arbeid.</p>
<p>Det viktigste er å adressere kilden; selve katteholdet.</p> <p>Forebyggende er den eneste måten å oppnå en reell løsning.</p> <p>Holdningsskapende arbeid.</p>	<p>Forslag til løsninger</p> <p>Det er lett for å fokusere på de konkrete eierløse/forvillede kattene og foreta seg noe med dem. Imidlertid viser erfaring både fra inn- og utland at så lenge kilden er der (de eide kattene) vil fenomenet være stadig tilbakevendende. Det er viktig å være klar over at en reell og varig løsning kun vil kunne oppnås ved å adressere katteholdet. I tillegg vil det være behov for å gjøre noe overfor katter som er eierløse/forvillede. For begge forhold (forebygging og tiltak) er det et potensiale for forbedring i forhold til dagens situasjon. Løsningsforslaget er altså todelt:</p> <p>A. Forebyggende. Katter bør holdes på en slik måte i Norge at man så langt som mulig unngår at de blir eierløse/forvillede.</p> <p>B. Egnede tiltak overfor katter som er blitt eierløse/forvillede.</p> <p>Vi vil presisere at den reelle løsningen på problemet ligger i forebygging. I tillegg er dette være mest ressurseffektivt og den beste løsning etisk sett.</p> <p>A. Primært løsningsforslag: Forebyggende tiltak – et ansvarlig kattehold</p> <p>Gjennom holdningsskapende arbeid bør det skapes forståelse for at hold av katt medfører ansvar, både overfor dyret og miljøet. Alle katter bør være merket slik at eier kan identifiseres. Formeringskontroll er viktig. ”Overproduksjon” av kattunger</p>

	<p>medvirker trolig til at katteholdet blir mer lemfeldig og at katten har lav status. Relativt enkle forholdsregler kan redusere negative effekter i miljøet omkring. Holdningsskapende arbeid bør skje både nasjonalt og lokalt. Ansvar for dyrevernmessige sider ved kattehold ligger politisk sett til Landbruksdepartementet, og den utøvende forvaltning sentralt til Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen, og lokalt til Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinæren. Ansvar for hva angår miljømessige forhold som kan ha innvirkning på innbyggernes helse ligger lokalt til kommunen. Arbeidet/informasjonen for de to hensynene har overlappende elementer og kan med fordel samordnes. I tillegg kan andre parter bidra i holdningsskapende arbeid; for eksempel frivillige og dyrevernorganisasjoner, smådyrpraktiserende veterinærer, produsenter og formidlere av fôr og zooartikler. ”Kampanjer” med oppfordring til kastrering/sterilisering og merking og redusert pris hos veterinær er eksempler på dette⁴.</p>
<p>Lovfestet krav om merking.</p>	<p>Arbeidsgruppen anbefaler i tillegg innføring av et lovfestet krav om at dyreeiere skal identitetsmerke sine katter. Omfanget av eierløse/forvillede katter, og også av antall annonser over katter som er savnet, viser at en vesentlig andel katter kommer bort fra eier. Gjennomført merking vil trolig være et viktig hjelpemiddel til identifisering av eier, noe som er hensiktsmessig ut fra alle hensyn. Tatt i betraktning graden av samfunnsmessig og dyrevernmessig ulempe som eierløse/forvillede katter medfører, og at merking er en relativt enkel forholdsregel, mener vi at merking er et rimelig krav til katteholdet. Krav om merking er i tråd med lignende ordninger for visse arter av produksjonsdyr, hvor samfunnet har særskilt interesse i dette, og også på andre ”eiendeler”, jf. registrering av båt eller bil.</p> <p>Krav om merking av katter bør fortrinnsvis fastsettes i politiloven. Dette fordi kravet har sammensatt bakgrunn. Alternativt kan det fastsettes i særlover, for eksempel dyrevernloven, men vil da kun ta utgangspunkt i ett hensyn. Det anbefales at Landbruksdepartementet gis adgang til å gi nærmere bestemmelser om krav til merkingen, for å sikre at dette utføres på forsvarlig vis. I politiloven vil krav om merking kunne fastsettes som landsdekkende, eller som en hjemmel til at kommunene kan stille krav om merking i kommunale vedtekter. Flere kommuner har uttrykt ønske om dette. Alternativt kan krav om merking av katt fastsettes i dyrevernlovgivningen⁵.</p>
<p>Begrensning i antall katter per husstand.</p>	<p>Et høyt antall katter per dyreholder er ofte til sjenanse for nærmiljøet og kilde til eierløse/forvillede katter. Det bør gis adgang til at lokal helsemyndighet kan gi retningslinjer for hold av dyr i tettbygde strøk ut fra forvaltning av miljørettet helsevern, jf. krav til dyrehold i kommunale helsevedtekter fastsatt før 1984. I tillegg bør kommunene kunne gripe inn med enkeltvedtak.</p> <p>Hvert år har helsevesenet og dyrevernemnd eller distriktsveterinær i størrelsesorden et titalls saker på landsbasis med vanskeligstilte mennesker hvor det i tillegg er ”overtallige” kattehold inne i bildet. I blant holdes kattene utelukkende innendørs. Situasjonen er vanskelig dersom eieren trenger helsemessig pleie enten i hjemmet eller annet sted, både mht. mulighet for stell av dyra og for helsepersonellens arbeidssituasjon. Eierne motsetter seg ikke sjelden at noe gjøres med kattene</p>

⁴ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 5.

⁵ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 4.

<p>Klargjøring av ansvar.</p>	<p>arbeidssituasjon. Eieren motsetter seg ikke sjelden at noe gjøres med kattene. Forholdene er ikke alltid slik at det er åpenbar hjemmel i dyrevernaven eller helseovgivning for å fatte vedtak om kattene. Hjemmelsgrunnlaget for å begrense antall katter og eventuelt å kunne besørge kastrering av hannkatter og sterilisering av hunnkatter i slike tilfeller dersom dette ansees som nødvendig bør vurderes styrket.</p> <p>B. I tillegg: Egnede tiltak overfor eierløse/forvillede katter</p> <p>En klargjøring av ansvar og formelle virkemidler er en viktig forutsetning. Pr. i dag er det stor usikkerhet rundt dette og egnede tiltak. Det medfører at det går med uforholdsmessig mye ressurser til drøfting av spørsmål som ellers kunne ha vært brukt på målrettet handling. Arbeidsgruppen har forsøkt å klargjøre ansvar og formelle virkemidler og også gitt forslag til nye virkemidler. Vi anbefaler at det tas formell stilling til disse spørsmålene.</p>
<p>Unngå at eide katter dras med.</p>	<p>Eide katter vil være beskyttet gjennom straffeloven⁶. Dersom det gjøres skade på disse vil det innebære skade på annen matts eiendom. Men for at en skal være strafferettslig ansvarlig må en ha utvist skyld. Det kan være vanskelig å skille eierløse/forvillede katter fra eide dersom de ikke er merket, men her må det legges en aktsomhetsvurdering til grunn. Merking av katt vil lette identifisering av eide katter, men kan ikke alltid forutsettes. Dersom det settes inn tiltak lokalt gjøres dette ofte periodevis (bør ikke legges til ferietiden) og med kunngjøring i dagspresse eller oppslag.</p>
<p>Sjuka eller skadde dyr.</p>	<p>Enhver kan i medhold av dyrevernaven avlive dyr som lider unødigg fordi de er vesentlig sjuka eller skadde. Det forutsettes at avlivningen skjer i samsvar med dyrevernavbestemmelsene. Staten dekker kostnadene knyttet til dette med mindre det finnes en eier som kan holdes økonomisk ansvarlig. Tilsvarende kan dyrevernavnemnda eller Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinæren fatte vedtak om og iverksette avlivning av dyr som lider unødigg i dyrevernavens forstand.</p>
<p>Bruke andres erfaringer, men lokal tilpasning.</p>	<p>Det finnes etter hvert mange erfaringer både innenlands- og utenlands fra forskjellige typer tiltak. Modellene deler seg i to hovedkategorier: 1) avlivning eller 2) at kattene som egner seg for det blir kastret (hannkatt), sterilisert (hunnkatt), merket og satt ut igjen. Katter som er tamme kan i begge modeller forsøkes omplassert. Ved modell 2) vil det også medføre et ansvar for oppfølging av kattene i ettertid, mht. tilsyn, føring og oppholdsrom. Kattunger klarer seg ofte dårligg og bør ikke settes ut igjen. Det tilrås at løsningsprinsippene som velges gjennomdrøftes og klargjøres lokalt på forhånd, og velges ut fra lokale forhold, tilgjengelige ressurser og interesser.</p> <p>Tiltaksmodell nr. 1 ("avlivningsaksjoner")⁷ har noen steder utløst store konflikter interessemessigg, men kan være et fornuftigg alternativ dersom det ikke er mulig å følge opp kattene etterpå. Tiltaksmodell nr. 2 er noe mer arbeids- og</p>

⁶ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 2.

⁷ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 3.

	<p>ressurskrevende i utgangspunktet, men den kan også ha klare fordeler i å være mindre konfliktfylt og å være kostnadsbesparende på sikt. Flere steder gjennomføres dette som et samarbeid mellom kommune og lokale dyrevernföreninger/ interesseorganisasjoner, hvor sistnevnte står for mye av det praktiske arbeidet og kommunen dekker kostnadene.</p>
	<p>Kostnader og finansiering</p> <p>Statlige og kommunale utgifter til holdningsskapende arbeid (informasjon) bør dekkes over ordinære budsjetter.</p> <p>Det finnes allerede statlige budsjettposter til dekking av kostnader ved avlivning av vesentlig sjuke/skadde eierløse dyr.</p> <p>I byer som Oslo, Bergen og Stavanger finnes det erfaring for omtrentlige minstekostnader både for avlivning og kastrering, sterilisering og merking. Dette avhenger dels av hva slags prismessige avtaler som kan inngås med hensyn til innfangning, transport, veterinærarbeidet og oppstalling. Dyrebeskyttelsen Norges lokalföreninger bruker ca. 2,5 mill. kr årlig på arbeid med eierløse/forvillede katter. I tillegg bruker private "ildsjeler" betydelige summer.</p> <p>Kommunene kan etter egen vurdering treffe tiltak overfor eller støtte arbeid med eierløse/forvillede katter og dekke kostnadene ved dette over eget budsjett. Hvis staten pålegger kommunene å gjøre dette må bevilgninger tas i betraktning.</p> <p>Staten har også mulighet til å stimulere til aktivitet i regi av kommuner eller dyrevernföreninger/ interesseorganisasjoner ved for eksempel å bevilge midler til dette. Det kan være en fornuftig strategi å bevilge midler til tiltak overfor eierløse/forvillede katter i en 5-års periode inntil forebyggende tiltak har fått full virkning, forslagsvis 10 mill. kr årlig. Det bør da sees på en kostnadsdeling mellom Landbruksdepartementets budsjett og andre relevante departementer, for eksempel Kommunal- og regionaldepartementet og/eller Sosial- og helsedepartementet. Frivillige og dyrevernorganisasjoner er ofte interessert i å påta seg det praktiske arbeidet med tiltaksmodell nr. 2, men mangler midler til å dekke veterinærarbeidet, transportmiddel og oppstillingssted.</p> <p>Det synes lite hensiktsmessig å dekke inn kostnader i form av skatt på merking eller eierskap av katt (innkrevingen vil være for ressurskrevende). Eventuelt kunne det finansieres over avgifter som per i dag innkreves på katteför.</p>

Kapittel 3. Er det grunn til å gjøre noe?

3.1 Sentrale begreper, samt definisjoner benyttet i rapporten

Villkatter og forvillede katter

Kattehold er meget utbredt i Norge så vel som i andre vestlige land. Av forskjellige grunner kan katter komme bort fra sin eier og klarer seg mer eller mindre på egen hånd. På folkemunne brukes ofte begrepet ”villkatter” om katter som lever utenfor eierforhold, men det er ikke korrekt i og med at kattene det er snakk om alle tilhører en domestisert katteart.

Når man refererer til disse som ”villkatter” eller ”forvillede katter” dreier det seg bare om individer som viser skyhet for mennesker enten på grunn av manglende sosialisering av individet overfor mennesker som kattunge, eller som følge av negative erfaringer og manglende kontakt med mennesker senere i livet. Avkom etter slike katter er genetisk sett like godt egnet for sosialisering som andre kattunger, selv om dette i praksis skjer i svært liten grad fordi de som oftest ales opp av kattermoren uten kontakt med mennesker i pregingsfasen. Man kan da snakke om andre eller senere generasjoners utekatter eller villkatter, selv om disse er helt identiske artsmessig med tamkatten som holdes som kjæledyr.

Tamme katter

”Tamme” katter kan defineres som katter som har vært sosialisert overfor mennesker i pregingsfasen rundt 2-3 måneders alder, og som siden har vært holdt som kjæledyr/husdyr, og som av den grunn er tilpasset et eierforhold.

Utekatt

Begrepet ”utekatt” har vært benyttet i enkelte sammenhenger – i betydningen katter som ikke har tilhold inne. Om katten har en eier eller ikke fokuseres det i mindre grad på. Imidlertid ligger det en antydning i ordet om at kattene ikke får nødvendig stell (fôring, tilholdssted etc.), og at de som oftest er eierløse eller forvillede. Begrepet brukes også om eide katter som har adgang til å gå ut, i motsetning til innekatte som utelukkende holdes innendørs. Begrepet utekatt er derfor ikke entydig.

Bortkomne eller hjemløse katter

Dette begrepet benyttes ofte om katter som i utgangspunktet er tamme og eide, men hvor de av ulike grunner er kommet bort fra eieren. I noen tilfeller er katten blitt borte. Eieren står da ofte ufrivillig igjen uten katten og bekymrer seg for hvor katten er blitt av. Det er rikelig med denne type etterlysninger i dagspressen og ved oppslag i nærmiljøet der katten forsvant fra. I andre tilfeller finner utenforstående en katt som bærer preg av å ha vært eiet men ikke å være i kontakt med eier for øyeblikket, og som for eksempel gir uttrykk for å være i villrede eller i behov for hjelp ved kontaktsøkende adferd, mjauing og lignende.

Begreper benyttet i utredningen

Eide katter - arbeidsgruppen har valgt å bruke begrepet ”eide katter” om katter som holdes som kjæledyr av en dyreeier, og hvor disse to er i kontakt.

Eierløse/forvillede katter - begrepet ”eierløse/forvillede katter” er benyttet som en samlebetegnelse for katter som ikke er i kontakt med noen eier. Dette dreier seg om et helt spekter fra tamme katter som er kommet bort fra sin eier og til forvillede katter. Graden av

”forvilling” er ikke nødvendigvis vesentlig i problematikken, som også omfatter katter som har kommet bort hjemmefra men ikke viser sky adferd.

Tiltak overfor eierløse/forvillede katter – med dette menes tiltak overfor konkrete individer (eierløse/forvillede katter) som finnes på en lokalitet, og som alltid innebærer formeringskontroll, samt at man foretar seg noe som reduserer problemene knyttet til individene (enten de er dyrevernmessige eller miljømessige). Generelt finnes det (har det vært benyttet) to hovedmodeller for tiltak (se nedenfor).

Modell 1 avlving – tiltaket innebærer at eierløse/forvillede katter generelt blir fanget inn og avlivet.

Modell 2 kastrering/sterilisering, merking og utplassering – tiltaket innebærer at eierløse/forvillede katter generelt blir fanget inn og hannkatter kastrert, hunnkatter sterilisert, kattene merkes, utplasseres og ivaretas av en fôrvert, og med egnet oppholdssted (ofte ”sovekasser”). I USA kalles modell 2 ofte for ”alter-release” (”alter” i betydningen å kastre/sterilisere).

Nyanserte tiltak – med dette menes tiltak overfor eierløse/forvillede katter som ikke kategorisk benytter modell 1 eller 2, men hvor man søker å foreta en vurdering av de enkelte kattene, og å velge den beste løsningen i hvert enkelt tilfelle ut fra en helhetsvurdering. Hvis det er interesse for det i nærmiljøet, og forholdene ligger til rette kan de kattene som egner seg for det håndteres etter modell 2. Tamme katter kan forsøkes omplassert. Sjuke og skadde katter, og de som av andre grunner har dårlige forutsetninger for å klare seg ute eller å omplasseres bør avlives.

Forebyggende tiltak – med dette menes ethvert tiltak som har til siktemål å forhindre at eide katter kommer bort fra eier og blir eierløse/forvilledede.

3.2 Omfang

Fenomenet eierløse/forvilledede katter er kjent å ha størst omfang i større byer i Norge (for eksempel Oslo, Trondheim, Bergen, Stavanger). Imidlertid opplyser distriktsveterinærene at det er et moderat/ikke ubetydelig omfang av eierløse/forvilledede katter også knyttet til andre tettbygde strøk av landet, rundt boligområder og mindre byer. Det er enkelte steder problemer med at feriegjester etterlater kattunger som de har anskaffet i løpet av ferien, eller utvandring av katter fra gårdsbruk og andre enkelthusholder med uforholdsmessig mange katter. Distriktsveterinærene beskriver tilhold av flokker med eierløse/forvilledede katter på steder med god næringstilgang som rundt fiskemottak, søppelcontainere, og i forbindelse med utlegging av fôr rundt hybelhus og eldresenter.

Det er vanskelig å angi konkrete bestandsestimater. Tall fra byer hvor dyrevernorganisasjoner har fanget inn og kastrert/sterilisert katter i større byer viser at det i de andre byene enn Oslo har vært håndtert i størrelsesorden 100-600 slike katter årlig. Omfanget virker derved ikke å være større enn at det lar seg håndtere med en rimelig innsats. Hvis man imidlertid kan tenke seg at tilsvarende fenomen forekommer i en viss grad over store deler av landet men i en mindre målestokk så vil det samlet sett dreie seg om et vesentlig antall katter. Samlet sett er det så stort at problematikken bør tas på alvor, også sett i betraktning av at det virker å være et mer eller mindre kontinuerlig tilsig av nye katter, og derfor er et tilbakevendende problem. Det

er også grunn til å anta at omfanget hadde vært mye større hvis ikke det hadde vært for et vesentlig arbeid som nedlegges til enhver tid av frivillige ildsjeler, dyrevernorganisasjoner, og offentlige forvaltningsorganer lokalt.

Omfanget av fenomenet er forsøkt kartlagt gjennom en spørreundersøkelse til Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinærene (se kap. 12). I nærmere 60% av landets 200 veterinærdistrikter angis det å være et moderat eller vesentlig omfang. Samlet sett vil arbeidsgruppen legge til grunn at omfanget er såpass stort at det utløser forpliktelser i henhold til Europarådskonvensjonen om beskyttelse av kjæledyr.

3.3 Grad av problemer

Også dette er det vanskelig å gi en objektiv kvantifisering av. I de fleste tilfeller vil opplevelsen av grad av problemer være knyttet til antall eierløse/forvillede katter. Hvis det er liten forekomst av fenomenet virker det som om det finner en løsning ved lokale krefter og initiativ. Distriktsveterinærene anga som oftest at grad av problemer var lik eller mindre enn omfanget. Det viser at det til en viss grad kan forekomme eierløse/forvillede katter uten at det medfører problemer. Imidlertid anga enkelte at selv en moderat forekomst kunne medføre vesentlige problemer.

Grovt sett kan problemene grupperes som:

1. Kattene er til ulempe/sjenanse i nærmiljøet (hygienisk ulempe og interessekonflikter)
2. Folk er bekymret for kattene, og katter med dårlig dyrevelferd (dyreetiske og dyrevernaspekter)
3. Administrative problemer og ressursbruk (herunder hvem som har ansvaret for eierløse/forvillede katter, juridiske, økonomiske og praktiske sider ved håndtering av problematikken).

De fleste konkrete tilfeller av eierløse/forvillede vil berøre alle tre kategoriene i varierende grad.

Det er også mange grensesnitt til eide katter. De samme problemer som er angitt under pkt. 1 kan også skyldes eide katter, og tiltak truffet overfor eierløse/forvillede katter kan være en trussel for eide katter.

3.4 Konfliktnivå

Det er grunn til å påpeke at fenomenet eierløse/forvillede katter mange steder i Norge forårsaker et relativt høyt konfliktnivå mellom berørte parter. Det kan være motsetninger mellom personer i nærmiljøet som er bekymret for kattene og personer som oppfatter kattene som til sjenanse.

I og med at ansvaret for eierløse/forvillede katter er uavklart er dette en ”ball” som spilles frem og tilbake mellom ulike parter. Eksempler på instanser som involverer seg eller som andre parter forsøker å få til å involvere seg er; politi, lensmann, distriktsveterinæren, dyrevernemda, kommunen, helsevesen, skadedyrfirma, rettsvesenet, interesseorganisasjoner som dyrevern- eller katteorganisasjoner eller ornitologiske foreninger, lokale vel og borettslag,

privatpraktiserende veterinærer, media med flere. Utsagn fra distriktsveterinærene⁸ tyder på at konfliktnivået både på grunn av tiltak eller manglende tiltak kan være høyt, og at diskusjonene går fram og tilbake.

Sist men ikke minst vil avlivingsaksjoner kunne medføre at eide katter tas med i ”dragsuget”. Det har vært grelle eksempler fra både Stavanger og Tønsberg kommune på at en uheldig framgangsmåte på dette punkt har medført til dels omfattende avliving av eide katter, som til dels er blitt identifisert etter avlivingen, og hvor kommunene (i disse tilfellene) er blitt pålagt et erstatningsansvar.

Uansett vil avlivingsaksjoner kunne utløse en usikkerhet og følelse av trussel hos katteeiere, som også er en side av konflikten rundt problematikken.

3.5 Etiske aspekter

Det er sterke innslag av dyreetikk i hele problemkomplekset. Dette gjenspeiles ved at forvillede katter vekker et stort engasjement hos mange i befolkningen. Måten disse problemene løses på, eller eventuelt at ingen engasjerer seg i å løse det, kan bidra til å påvirke fundamentale holdninger i vårt samfunn - holdninger som berører hvilke livsvilkår samfunnet aksepterer for dyr, hvilke krav som stilles til dyreeiere, hvordan vi håndterer dyr som er blitt til bryderi, og hvilken status/egenverd vi tillegger dem.

Etiske verdier som medmenneskelighet, respekt for liv, evne til empati og omsorg er viktige verdier i dagens samfunn, som vi bør stå vakt ved. Disse verdiene kommer til anvendelse ikke bare overfor andre mennesker, men også i møte med dyr i vårt nærmiljø. I en diskusjon av hvordan eierløse/forvillede katter bør håndteres er det viktig å ha for øye at måten dette gjøres på også påvirker menneskene som er involvert.

3.6 Er dette et offentlig ansvar?

Det kan diskuteres om det offentlige skal ha ansvar for problematikken, og eventuelt med hvilke avgrensninger. De åpenbare dyreverntilfellene, hvor det er snakk om eierløse dyr som er sjuke/skadet, blir avlivet med statlige midler i dag, over Dyrehelsetilsynets budsjett (overslagsbevilgning som brukes til tiltak blant annet etter dyrevernloven). Ut over dette har til nå ingen offentlig etat vært tildelt noe primært ansvar for eierløse/forvillede katter. Det har likevel opp gjennom tidene vært gjennomført avlivingsaksjoner periodisk for å regulere bestander med eierløse/forvillede katter. Tidligere ble det ofte truffet tiltak i samarbeid mellom helserådet og de den gang kommunale dyrevernnemdene, delvis med bakgrunn i smittefare til mennesker i nærmiljøet og dels av dyrevelferdsmessige årsaker. Denne situasjonen er ikke lenger holdbar idet man i dag er mer klar over at det sjelden foreligger noen reell risiko for smittefare fra eierløse/forvillede katter. Kommunene har i dag ansvaret for miljørettet helsevern lokalt. Hygienisk ulempe, støy osv. i forbindelse med eierløse/forvillede katter kan omfattes av forvaltningsområdet. Dyrevernnemdenes oppgave er å arbeide for at eier/innehaver av dyr etterlever dyrevernbestemmelsene.

Det er ofte et problem å kunne skille mellom eide og eierløse/forvillede katter ved tiltak. Det kan være vanskelig å foreta en aktsom vurdering, noe som igjen kan føre til skade på annen

⁸ Se vedlegg 6.

manns eiendom (eide katter) og at den som utøver tiltaket blir strafferettslig ansvarlig. I og med at dette vanskeliggjør selve tiltakene spør det om ikke en større del av bevisbyrden bør overføres til katteeier, i form av at det i norsk rett bør stilles krav om identitetsmerking av eide katter.

Videre er det et stort press på ulike lokale etater fra folk som anmoder om at noe blir gjort med eierløse/forvillede katter. Mange steder bruker kommunene (og andre instanser) en vesentlig andel ressurser på å motta telefonhenvendelser, meldinger og klager både om eide og eierløse/forvillede katter og vurdere eventuelle tiltak.

Europarådskonvensjonen om beskyttelse av kjæledyr angir at om en part (et ratifiserende land) finner at antall eierløse kjæledyr representerer et problem, skal den sette i verk de lovmessige og administrative tiltak som er nødvendige for å redusere antallet. Generelt er det likevel pr. i dag overlatt til de enkelte lokale forvaltningsinstanser å finne ut av dette.

I en årrekke har frivillige ildsjeler og dyrevernorganisasjoner påtatt seg et stort arbeid overfor eierløse/forvillede katter på steder hvor offentlige instanser ikke har foretatt seg noe, eller hvor det har vært gjennomført avlivningsaksjoner som de har vært motstander av.

I en diskusjon av problematikken er det viktig å ha for øye at eierløse/forvillede katter har utgangspunkt i at katter holdes som kjæledyr/husdyr. Det er med andre ord et privat hold av kjæledyr som er kilden og opphavet til hele problemstillingen. Dersom hold av katt i dag utøves på en slik måte at det i neste omgang blir en samfunnsmessig belastning og et merarbeid i form av ”opprydding” i eierløse/forvillede katter bør samfunnet også gis anledning til å stille krav til katteholdet. Dette bør tillegges de respektive forvaltningsinstanser for eksempel for dyrehold (Statens dyrehelsetilsyn), miljørettet helsevern (kommunen), og ro og orden (politiet).

3.7 Arbeidsgruppens vurdering av om det er behov for tiltak

Med bakgrunn i omfanget, problemene det medfører og konfliktnivået rundt eierløse/forvillede katter slik det belyses i utredningen, mener arbeidsgruppen at det samlet sett er viktig å finne en løsning på dette. Av ressursmessige, men ikke minst dyreetiske hensyn bør det satses maksimalt på forebyggende tiltak for å forhindre at katter blir eierløse/forvillede, og i tillegg hensiktsmessige løpende tiltak overfor katter som er blitt eierløse/forvillede.

Selv om problematikken opp mot andre samfunnsoppgaver kan oppfattes som mindre alvorlig bør dette være et samfunnsanliggende. Arbeidsgruppen kommer til en slik konklusjon på bakgrunn av Norges forpliktelser i henhold til Europarådskonvensjonen om beskyttelse av kjæledyr, men også den innvirkning det må antas å ha på samfunnets verdigrunnlag.

Kapittel 4. Arbeidsgruppens hovedvurderinger

4.1 Bakgrunn og premisser

I kapittel 3 er det redegjort for hvorfor det etter arbeidsgruppens syn er behov for å gjøre noe i forhold til problematikken rundt eierløse/forvillede katter.

Med bakgrunn i hensyn til dyrevern, dyreetikk og ressursbruk vil det være av stor betydning å vektlegge forebyggende tiltak - tiltak som medfører at det i minst mulig grad oppstår katter som er eierløse/forvillede.

Man bør også ha for øye at eierløse/forvillede katter oppstår som et resultat av enkeltpersoners hold av kjæledyr. Arbeidsgruppen finner det sentralt å ansvarliggjøre katteeiere for å bidra til å løse problematikken.

Det vil i mange tilfeller være behov for å treffe tiltak overfor de kattene som er blitt eierløse/forvillede. Dette behovet er tilstede i ulik grad forskjellige steder i landet og kan variere med tid.

Både tiltak og mangel på tiltak overfor eierløse/forvillede katter har i mange tilfeller vist seg å føre til store konflikter lokalt. Det er mange steder vedvarende diskusjoner mellom ulike aktører/instanser om hvem som har ansvaret og hva som kan og bør gjøres. Et vesentlig diskusjonsspørsmål og siktemål med utredningen er å avklare hva det offentliges rolle er i dette, og eventuelt hvilken etat. Dette kunne med fordel belyses fra de respektive departementer/direktorater som forvalter relevante lovområder overfor underliggende etater.

Arbeidsgruppen har forsøkt å gjennomgå de juridiske sidene ved tiltak overfor eierløse/forvillede katter i den hensikt å klargjøre muligheter for tiltak, herunder eventuelt behov for nye virkemidler.

Det foreligger en del erfaringer fra ulike løsningsmodeller med hensyn til tiltak som er skissert. Hovedtrekkene i konkrete tiltak overfor eierløse/forvillede katter kan med fordel gis som anbefalinger sentralt fra.

Den ressursmessige og økonomiske siden av saken er også viktig. Tiltak som innebærer kostnader vil komme i konkurranse med andre formål når det gjelder midler og ressurser - offentlige og de til dyrevernorganisasjoner. Vi har derfor i arbeidet lagt vekt på at tiltakene som anbefales er ressurs- og kostnadseffektive i tillegg til andre hensyn. Herunder finnes det sterke argumenter for et eventuelt samarbeid med frivillige ildsjeler og dyrevernorganisasjoner som allerede er inne i bildet.

Videre bør det som foreslås være gjennomførbart innenfor rammen av norsk forvaltnings- og rettspraksis. Eventuelle anbefalinger om tiltak bør også benytte eksisterende infrastruktur i samfunnet (de respektive forvaltningsorganene).

Hovedpremissene for arbeidsgruppens anbefalinger er:

- hva som kan gjøres av forebyggende tiltak
- hvilke tiltak som bør treffes overfor de konkrete eierløse/forvillede kattene
- hva det offentliges ansvar er i dette, og hvilke etater
- ressurseffektive og etiske løsningsforslag.

4.2 Arbeidsgruppens hovedvurderinger

4.2.1 Katter bør være eide

Katter er domestiserte dyr med opprinnelse fra tropiske strøk. Eventuelle eierløse/forvillede katter etablerer seg i tilknytning til eller i nærhet av bebyggelse og er mer eller mindre avhengig av føring etc. fra mennesker. De kan ha varierende dyrevelferd. Hvis antallet er stort kan det resultere i en rekke negative eksterne effekter i nærmiljøet. Med bakgrunn i dette bør det være en klar målsetning og forståelse for at katter i Norge skal være eide, og holdes som kjæledyr/husdyr, eller i det minste ivaretas av en førvert/omsorgsperson. Det finnes i dag rimelige virkemidler for å oppnå dette på måter som ivaretar alle hensyn.

4.2.2 Årsaker til at eierløse/forvillede katter oppstår

I grove trekk er kilden til eierløse/forvillede katter følgende: katter forlater eieren (finner annet tilholdssted), eiere forlater katten, og at eierløse/forvillede katter formerer seg.

4.2.3 Forebyggende tiltak

Arbeidsgruppen finner at forebyggende tiltak vil være helt sentralt for å gi en reell løsning. I tillegg er dette mest ressurseffektivt, i det tiltak overfor katter som er blitt eierløse/forvillede er ressurskrevende. Videre er det etisk riktig å forebygge at fenomenet oppstår framfor å måtte gjøre inngrep overfor de konkrete individene i ettertid. Man unngår den kaskaden av negative eksterne effekter som ofte resulterer av eierløse/forvillede katter.

Ansvarliggjøre katteeier

Forebyggende tiltak vil i hovedsak dreie seg om å ansvarliggjøre katteeiere, med andre ord å bidra til å ha et ansvarlig kattehold for relevante hensyn. Kattehold praktiseres i dag av relativt mange personer på en måte som ikke er hensiktsmessig ut fra de overordnede samfunnsinteressene som er nevnt her.

Identitetsmerking av katter er sentralt i problematikken, sett i lys av at det er svært mange måter en katt kan komme bort fra sin eier på, og at dette skjer i stor grad. "Overproduksjon" av kattunger er en annen viktig bakenforliggende faktor. Både identitetsmerking og varig formeringskontroll (kastriering av hannkatter, sterilisering av hunnkatter) vil generelt være i katteeiers interesse.

Målsetningen må med andre ord være å bidra til at flest mulig katteeiere merker, og kastrerer/steriliserer kattene sine.

Virkemidler

Et krav om identitetsmerking av bør lovfestes. Dette er rimelig med bakgrunn i at eide katter er kilden til eierløse/forvillede katter, som igjen kan medføre merarbeid for samfunnet generelt i form av "oppdydding". Merking vil også gjøre det lettere å skille eide fra eierløse/forvillede individer⁹.

I henhold til legalitetsprinsippet kan ikke eier pålegges plikter (til identitetsmerking av katt) uten lovhjemmel. Slik hjemmel foreligger ikke i dag.

⁹ Merk at ansvar for skadeverk på annen manns eiendom vil kunne komme til anvendelse uavhengig av dette ved inngrep overfor umerkede katter. En kan ikke uten videre betrakte umerkede katter som eierløse. Det må foretas en aktsom vurdering av hvorvidt katten er eid for å unngå brudd på straffeloven.

Arbeidsgruppen mener at det bør vurderes å gi slik hjemmel i politiloven. Bakgrunnen for et merkekrav er sammensatt, noe som taler mot å plassere et krav om merking i en særlov som er begrunnet ut fra spesifikke hensyn¹⁰.

Videre mener arbeidsgruppen at ansvarliggjøring av katteeiere bør skje ved å bevisstgjøre katteeiere ved informasjon, holdningsskapende arbeid og lignende.

Arbeidsgruppen har vurdert det å regulere/stille krav til kattehold i retningslinjer eller forskrift, men mener at dette er en mindre egnet løsning i første omgang. Det er bare noen få elementer i katteholdet som har betydning i forhold til problematikken eierløse/forvillede katter, slik at forskrifter om hold av katt ville være langt mer omfattende enn de forvaltningsmessige grep som trengs for å løse problematikken. Dessuten kan det være sammensatte hensyn å forvalte i en "holdforskrift", både mht. dyrevern og helse- og miljø. For de fleste forhold er disse generelt allerede regulert i særlover (dyrevernloven, kommunehelsetjenesteloven). Et annet argument er at det kan være vanskelig å føre kontroll med kjæledyr i private hjem, og slik kontroll vil neppe kunne gis særlig prioritet. Dessuten er det tvilsomt om man kan stille generelle krav om kastrering/sterilisering av eide dyr, idet det griper inn i dyrets bruksegenskaper på en måte som samfunnet generelt ikke har adgang til¹¹. Retningslinjer kan ha en rådgivende funksjon, men vi tilrår likevel bruk av informasjon framfor dette.

Konklusjon når det gjelder forebyggende tiltak

Arbeidsgruppen vil fremheve at vi anbefaler satsning på forebyggende tiltak. Dette vil dreie seg om 1) et lovfestet krav om identitetsmerking av eide katter (forslagsvis i politiloven), og 2) holdningsskapende arbeid overfor katteeiere om å foreta identitetsmerking, samt kastrering av hannkatter¹² og sterilisering av hunnkatter dersom de ikke skal benyttes i avl.

Informasjon om dette bør gis på et nasjonalt nivå, fortrinnsvis av Statens dyrehelsetilsyn. Kommunikasjonskanaler som kan benyttes er: media, brosjyrer og anmodninger til lokale aktører. Tilsvarende informasjon og holdningsskapende arbeid kan med fordel utføres av lokale aktører (for eksempel kommunene, Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinæren, dyrevernnemda, smådyrpraktiserende veterinærer og dyreklinikker, frivillige ildsjeler, dyrevernorganisasjoner, zoobutikker, merkeprodusenter med flere). Dette gjøres også til dels i dag.

4.2.4 Ulovlig å forlate dyr

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at katter forlates av eier i større grad enn det som er tilfelle for noe annet dyreslag som holdes som kjæledyr/husdyr i Norge i dag. Dette er uakseptabelt. Dyreeier som ikke selv kan sørge for dyr må overlate det til andres varetekt eller få dyret avlivet.

Eiers forpliktelser overfor dyr følger av dyrevernloven. Dersom eide dyr forlates¹³ og overlates til å klare seg selv er det overveiende sannsynlig at dyret kan komme i fare for å lide i

¹⁰ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 4.

¹¹ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 5.

¹² Argumentene for kastrering av hannkatter har for øvrig sammenheng med å unngå at de reker hjemmefra fra 2-3 års alder i paringstiden (samt redusert luktmarkering).

¹³ I betydningen "abandon" – for lengre tid og uten intensjon om å returnere og sørge for dyret. Dette gjelder også katter som eier "dumper" borte hjemmefra.

utrensmål. Dette må anses som brudd på dyrevernavloven. Dette påtales likevel sjelden, muligvis på grunn av vansker med bevisførsel, men trolig i hovedsak fordi det ikke har vært prioritert eller satt fokus på.

Konklusjon

Det er mulig at det er lite kjent at dette er forbudt. Man kan vurdere å inkludere dette i en eventuell informasjonskampanje til katteeiere. Videre kunne et slikt forbud med fordel angis eksplisitt i dyrevernavloven, eller i et ”fortolkingsbrev” fra Landbruksdepartementet eller Statens dyrehelsetilsyn. Arbeidsgruppen mener at det oftere bør påtales når katter forlates for å oppnå en allmennpreventiv effekt mot at dette gjøres.

4.2.5 Administrative problemer

Mange steder er det i dag fra et moderat til vesentlig omfang av eierløse/forvillede katter. Dette er tilfelle i nær 60% av Norges veterinærdistrikter. I de øvrige områder er problemet minimalt.

Eierløse/forvillede katter berører personer i nærmiljøet, og har både positive og negative effekter. Dyrenes velferd er varierende. Offentlige etater og dyrevernavorganisasjoner opplever et stort påtrykk fra publikum for å få gjort noe med eierløse/forvillede katter. Opp gjennom tidene har dette blitt foretatt av ulike instanser og på ulike måter.

Sentrale spørsmål når det gjelder tiltak overfor eierløse/forvillede katter er følgende: 1) om dette er et offentlig ansvar, eventuelt hvilken etat og 2) hva som er egnede tiltak.

4.2.6 Klargjøring av ansvar

Problemer i forbindelse med eierløse/forvillede katter kan være av ulik karakter, og er ofte sammensatt. Det kan være knyttet til dyrevernavmessige årsaker, helse- og hygiene hensyn overfor nærmiljøet, nabo- og interessekonflikter, dyreetikk (personer som bryr seg om kattene), et ordensproblem (for eksempel lukt og bråk) med mer.

Ansaret vil kunne framgå av problemenes karakter. En del tilfeller av eierløse/forvillede katter kan imidlertid falle i en gråsoner, hvor problemene er sammensatte og/eller ikke er særlig framtreddende. Ingen offentlig etat er per i dag tillagt noe generelt ansvar for å drive forebyggende arbeid eller å regulere bestander av eierløse/forvillede katter i slike tilfeller.

Dyrevernavloven¹⁴

Dyrevernavloven statuerer en hjelpeplikt (som påligger alle og enhver) og avlivingsrett i nærmere bestemte tilfeller overfor dyr som lider fordi de er vesentlig sjuke/skadde. Kostnader når eierløse dyr avlives i denne sammenheng dekkes av staten. Dette er lovfestet og praktiseres også slik i dag.

Når det gjelder å besørge innfangning av sjuke/skadde dyr påligger dette den som påtreffer dyret. Dersom dette er vanskelig rent praktisk har ofte viltnevda eller politi ytt bistand i slike

¹⁴ Merk at det primære ansaret for dyr etter dyrevernavloven ligger til eier. Imidlertid er det ofte vanskelig å oppspore eier i forbindelse med eierløse/forvillede katter.

situasjoner. Flere steder har dyrevernemnda eller distriktsveterinær gått til anskaffelse av innfangingsbur for katter som lånes ut til publikum.

De primære lokale utøvende forvaltningsorganer med hensyn til dyrevernloven er dyrevernemnda og distriktsveterinæren. Dyrevernemndas arbeidsområde er å sørge for at dyreeier oppfyller dyrevernlovens bestemmelser. Distriktsveterinæren ivaretar statlige interesser og oppgaver med hensyn til alvorlige smittsomme dyresjukdommer og dyrevern.

Smittevernloven

Kommune- og fylkeslege kan treffe vedtak angående katter (både eide og eierløse/forvillede) i den grad de kan medføre smittefare til mennesker. Dette ble tidligere gjort i noen grad. I den senere tid har man likevel kommet til at katter sjelden medfører noen reell smitterisiko.

Husdyrloven

Statens dyrehelsetilsyn kan treffe vedtak med bakgrunn i forekomst av eller mistanke om visse smittestoffer hos dyr. Som nevnt under smittevernloven er de dyrehelsemessige forhold i dag ikke av en slik karakter hos katt at vedtak med hjemmel i husdyrloven virker å være særlig relevant, og det er ingen vesensforskjell mellom eide og eierløse/forvillede katter i så måte.

Kommunehelsetjenesteloven

I noen grad består problemer knyttet til eierløse/forvillede katter i at de medfører hygienisk ulempe og andre problemer for beboere i nabolag. Virkeområdet i kommunehelsetjenesteloven omfatter blant annet miljøfaktorer i vid forstand. Eierløse/forvillede katter kan komme inn under en slik betraktning.

Konklusjon

Tiltak overfor eierløse/forvillede katter må løses lokalt ut fra de rådende forhold. Problemene kan ha ulik karakter, og fordeling av offentlig ansvar følger av dette (dyrevern-, etikk-, smitte-, miljø-, helse-, trivsel-, orden, nabo- og interessekonflikter)¹⁵.

4.2.7 Juridiske sider ved tiltak

Det er flere eksempler på rettsvister som følge av tiltak overfor eierløse/forvillede katter, i hovedsak fordi det har medført at eide katter er blitt avlivet. Eide katter har en indirekte beskyttelse av straffeloven ved at inngrep overfor disse er å anse som skadeverk på annen manns eiendom. Det kan være vanskelig å avgjøre om innfangede katter er eide eller ikke. Man plikter likevel å gjøre det man kan for å ta rede på dette. Merking av katter vil kunne gjøre dette lettere. Lokal annonsering foretas ofte ved aksjoner overfor eierløse/forvillede katter vil bidra til at katteeiere kan treffe forholdsregler.

Katter omfattes ikke av viltloven¹⁶.

Konklusjon

Myndighetene trenger ikke en særskilt hjemmel for å regulere bestanden av eierløse/forvillede katter¹⁷. Slik regulering må skje innenfor rammen av dyrevernloven. En må søke å unngå brudd på straffelovens bestemmelser om skadeverk på annen manns eiendom.

¹⁵ Se eksempel på lokalt samarbeid i vedlegg 7.

¹⁶ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 2.

4.2.8 Hensiktsmessige tiltak

Formeringskontroll

Tiltak overfor konkrete eierløse/forvillede katter er relativt ressurskrevende i det man ikke kan foreta ”masseløsninger” (det kan for eksempel ikke benyttes gift, kattene er forekommer på spredte lokaliteter og fenomenet varierer over tid). Det må derfor gjøres noe med hvert enkelt individ. Eierløse/forvillede katter som formerer seg, og eventuelt tiltrekker andre katter, kan raskt medføre en hel liten bestand på 10-50 katter. Samlet sett er det derfor ressurseffektivt og etisk riktig å sette inn tiltak/formeringskontroll i en tidlig fase.

Det må også foretas en utredning av hvorvidt den enkelte katten er eid, og relevante forhold for øvrig. I tilfeller hvor det er interessekonflikter er det ikke uvanlig at naboer ”angir” andres katter som eierløse/forvillede for å skaffe dem av veie. Det kan også være uheldig at ”fangstkontraktør” eller andre som har økonomisk part i saken utreder problemet.

Det å føre eierløse/forvillede katter over tid uten å sørge for formeringskontroll medfører ofte bare at omfanget øker.

Avliving som løsning

Dette er en mulighet for tiltak. I så fall bør kattene i størst mulig grad innfanges, og bringes til veterinær for medikamentell avliving. Avskyting av eierløse/forvillede katter for eksempel i nabolag har en del uheldige sider som at barn bivåner dette, fare for feilskyting av katten og risiko for å treffe mennesker.

I økende grad gir publikum uttrykk for at avliving som løsningsmetode er etisk konfliktfylt (å avlive ellers friske dyr fordi de er til sjenanse). Likevel er avliving prinsipielt ikke i strid med dyrevernloven dersom det utføres korrekt.

Kastrering/sterilisering og utsetting som løsning

Det er erfaring fra at det kan være en god løsning å foreta innfangning, merking, kastrering/sterilisering og utsetting på samme sted. Eventuelle tamme katter kan forsøkes omplassert. Katter som er sjuke/skadde bør likevel avlives.

Denne type løsning medfører ikke nødvendigvis mer kostnader enn en basert på avlivning. Det betinger likevel at en del forutsetninger er til stede. Lokaliteten bør være egnet, og det bør sørges for at katten får et tilholdssted¹⁸, fôr og tilsyn. Noen bør være interessert i at katten får leve, og være villig til å påta seg et ansvar som fôrvert/eier.

Samarbeid med dyrevernorganisasjoner

I mange tilfeller har frivillige ildsjeler eller dyrevernorganisasjoner bidratt til å gjøre mye arbeid i forbindelse med eierløse/forvillede katter. Ofte er det inngått et samarbeid mellom kommune og dyrevernorganisasjoner hvor sistnevnte foretar en vesentlig del av arbeidet men at direkte kostnader i henhold til avtale refunderes helt eller delvis av kommunen¹⁹.

¹⁷ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 2 og 3.

¹⁸ Jfr. at klimaet mange steder er for strengt i Norge til at katter kan gå utendørs uten adgang til ly og hvilested vinterstid. Tilgang til et uthus, garasje eller en sovekasse er nødvendig.

¹⁹ I Stavanger, Randaberg, Bergen, Haugesund, Lillehammer, Otta, Gloppen, Lærdal (ihht. Dyrebeskyttelsen).

Konklusjon

Det er mest ressurseffektivt å treffe tiltak på et tidlig stadium. Arbeidsgruppen vil anbefale lokale myndigheter å utarbeide en klar policy i forhold til eierløse/forvillede katter på grunnlag av lokale forhold og erfaringer fra andre kommuner. Avliving er akseptabelt, men kan skape reaksjoner blant publikum. Trolig vil det være størst tilslutning til en nyansert, men realistisk tilnærming.

Del II *Bakgrunn*

Kapittel 5. Katter er ikke "vilt"

5.1 En domestisert art

De tidligste sikre opplysninger om domestiserte katter er fra Egypt ca. år 1500 f.kr. Tamkatter var utbredt i Hellas og Kina ca. år 500 f.kr., og forekom i Storbritannia ca. år 930. Tamkatter ble trolig tatt med til Norge for svært lang tid tilbake.

Bakgrunnen for at enkeltpersoner ønsker å holde katt kan være flere. Katter kan fungere som nytte dyr, for eksempel på gårdsbruk hvor de holder bestanden av mus og rotter nede, som kjæledyr (de fleste huskatter), som hobby/interesse og endog holdes for kommersielle grunner når det gjelder avl og utstilling av rasekatter.

Artsmessig finnes det en vill katteart (*Felis silvestris*), med flere underarter, blant annet sentraleuropeisk villkatt (*Felis silvestris silvestris*), og afrikansk (eller libysk) villkatt (*Felis silvestris libyca*). Den afrikanske villkatten regnes å ha gitt opphav til huskatten (*Felis catus*), en domestisert underart av villkatten.

5.2 Et husdyr/kjæledyr i Norge

Katten er i Norge i utgangspunktet et husdyr/kjæledyr som eies og holdes av noen. Av flere årsaker, som vi skal komme tilbake til, kan katter komme bort fra eieren og etablere seg som frittlevende utendørs. Slike katter har ofte tilholdssted i nærheten av bebyggelse, på steder med adgang til ly og mat. Dersom det blir mange, enten ved at nye katter kommer til, eller at de eksisterende formerer seg, kan det dannes bestander med slike "eierløse katter". Eierløse katter klarer seg mer eller mindre på egen hånd, i samspill med personer som ivaretar deres behov, eller ved hjelp av matavfall. Katter etablerer seg generelt ikke som viltlevende ute i naturen.

Det som kjennetegner domestiserte dyrearter er arvelige egenskaper som gjør dem spesielt egnet eller tilpasset til å kunne holdes som husdyr/kjæledyr. Eierløse katter kan på grunn av dårlige erfaringer med mennesker, eller manglende sosialisering som kattunger være sky og aktivt unngå nærkontakt med mennesker. Disse betegnes ofte som "villkatter" eller "forvillede katter". Men i realiteten er ikke de genetiske egenskapene endret og også disse må betraktes som tamkatter.

Huskatten er et domestisert dyr med opprinnelse fra strøk med varmt klima. Selv om den kan etablere seg og klare seg relativt bra utendørs er det ikke hensiktsmessig eller ønskelig å ha viltlevende katter i Norge, både av hensyn til kattene selv og miljøet. Katten bør under norske forhold betraktes og holdes som et husdyr/kjæledyr.

5.3 Forholdet til viltloven

Viltlovens virkeområde er definert i lovens § 2, hvor det heter: "Med vilt menes i denne lov alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr". Definisjonen er nærmere utdypet i Ot. Prp. nr. 54 (1992-93), hvor viltbegrepet utvides til også å omfatte arter som kan danne viltlevende bestander i norsk natur.

I Norge har vi bare ett kattedyr som regnes som viltlevende – gaupa. Det eksisterer en rekke katter som lever mer eller mindre som ville, men samtlige av disse stammer fra huskatter/tamkatter som en eller flere hevder eiendomsretten til. Det er på denne bakgrunn i dag ikke grunnlag for å regne katter som vilt etter viltloven.

Kapittel 6. Atferdstrekk

Følgende er delvis basert på et faglig foredrag holdt for arbeidsgruppen av etolog (atferdsforsker) Førsteamanuensis og forsker Bjarne Braastad, Institutt for husdyrfag, Norges landbrukshøgskole, om elementer ved katteatferd som har relevans for problemstillingene rundt eierløse/forvillede katter.

Katteholdet i Norge

Den vanligste årsaken til hold av katt er som selskapsdyr eller kjæledyr. 80% av kattene gis anledning til å gå fritt utendørs. Gjennomsnittlig utetid er > 10 timer per døgn om sommeren, og 2-3 timer om vinteren. Kun 7% av kattene holdes utelukkende som innekatter. Katter viser stor grad av interaksjon med andre katter i nabolaget. Opptil 18% av katteeiere opplyser at deres katt har konflikter med andre katter. Slike konflikter kan medføre at katter stikker av hjemmefra. Katteeiere er i liten grad kjent med medvirkende årsaker til at katten deres kan stikke av hjemmefra. Braastad ser et behov for informasjon til katteeiere om hvordan de skal stelle katten for at den ikke skal bli borte, herunder når de er på ferie og enten har overlatt katten i andres varetekt eller tatt den med.

Katter tilbringer gjerne store deler av døgnet med å sove/hvile.

Sosial utvikling

For å få normal preging overfor andre katter bør det være minst to kattunger i et kull, og de bør være i kullet til de er 12 uker gamle. Det frarådes å la enslige kattunger leve opp, da disse lett faller utenfor i interaksjon med andre katter senere. Sosialisering overfor andre dyr og mennesker skjer i perioden fra 3-4 ukers alder og til 3 måneder. Det er viktig med hyppig og positiv kontakt med mennesker i denne perioden, og helst med personer av ulikt kjønn og alder for at kattungene skal få et variert menneskebilde.

Kattunger kan ved eksponering i mottagelig alder sosialiseres til å “akseptere” andre katter, mennesker, men også hunder, mus, etc. Derimot krever det utstrakt trening for å få voksne katter til å akseptere arter som de ikke ble kjent med i sosialiseringsperiode. Dette er bakgrunnen for at katter som ikke har hatt kontakt med mennesker i sosialiseringsfasen som kattunger vil vise skyhet overfor mennesker. Manglende sosialisering overfor andre katter kan også være et problem.

Katter utendørs

Tettheten av katter og revirstørrelsen varierer fra noen kvadratkilometer og oppover. Næringstilgangen er en viktig begrensende faktor. Med god tilgang vil katter akseptere å leve tettere. Hunnkatter har ca. 1/10 så stort revir som hannkatter. For hunnkattens del er det ofte snakk om et næringsrevir, mens ukastrede hannkatter ofte har langt større aksjonsradius i forbindelse med paring.

Det er mange årsaker til at katter kommer bort. Eide katter kan dersom de for eksempel har lav rang i forhold til andre katter velge å utvandre til andre områder. Det er et stort spekter andre atferdsmessige trekk som bidrar til det samme (streifing i forbindelse med paring for eksempel). Det vil oftest være nye katter som kan slå seg ned så snart det er en åpning for det. I motsetning til dette vil katter, og da spesielt hunnkatter som forsvare sitt næringsrevir (uansett om de får mat hjemme), holde fremmede katter unna sitt territorium.

Følger av kastrering av hannkatter

Kastrering påvirker kun den hormonelt styrte atferden. Den fjerner ikke tidligere erfaringer som katten har gjort seg til da. Kastrerte hannkatter blir territoriale tilsvarende hunnkatter, med mindre aksjonsradius enn intakte hanner, og tendens til å ville forsvare sitt næringsrevir (der de bor). Kastrerte hannkatter kan derfor i noen tilfeller bli mer aggressive enn hunnkatter utenom paring.

Evne til å finne hjem

I en vitenskapelig studie har Braastad fraktet eide katter noen kilometer hjemmefra med bil og satt dem ut i et skogsområde. Kattene var merket med radiosendere. Noen få av kattene tok seg hjem innen relativt kort tid. Felles for disse var at de holdt seg mest mulig i ly av vegetasjon osv. under ferden hjem, og gikk sjelden på åpne jorder og plasser. De øvrige kattene (flertallet) forble hvor de var. Etter ca. 2 uker i skogsområdet var kattene blitt relativt sky. Flere svarte på lokkerop fra eier, men kom ikke fram. De måtte til slutt innfanges med en åtefelle og ble fraktet hjem.

Kapittel 7. Positive effekter av katter

Katten er beslektet med de store kattedyrene, og har til tross for domestiseringen beholdt rovdyrets naturlige grasiøse bevegelser. Det har videre en naturlig frihet og uavhengighet, samtidig som den er kjælen og kan danne relasjoner til mennesker. Tamkatten forekommer i en myriade av varianter hva angår farge og pelstype. Videre har mange katter en markant og særegen personlighet. I tettbygde strøk kan det være enklere å holde katt enn andre kjæledyr. Katter er av disse grunner et populært kjæledyr. Den holdes til dels også som nytte dyr på gårdsbruk og lignende, for å fange mus og rotter.

De fleste som anskaffer seg et kjæledyr, et familiedyr, gjør dette for hyggen. Det er vist at det å ha ett eller flere dyr virker positivt på helsen. Rollen som kontaktskaper kan omtales summarisk som:

- selskap/ sosialt samspill med andre levende vesener
- noe å bry seg om/ ha ansvar for/ vise omsorg
- noe å ta på/ fysisk kontakt
- læring/ mestring
- sysselsetting
- noe å se på
- stimulans til fysisk aktivitet
- trygghet/ gjenkjennelse/ tilknytning.

En frisk og velstelt katt er et estetisk tilfredsstillende syn, i likhet med mange andre dyrearter. De kan dermed på mange måter bidra positivt til et bomiljø, også for andre enn de som eier dem.

I forbindelse med tiltak overfor eierløse/forvillede katter er det erfart at hvis problemene kan løses på en god måte så oppleves dette som en positiv mestring for de personene som er involvert.

Kapittel 8. Årsaker til eierløse/forvillede katter

Det er mange årsaker til at eierløse/forvillede katter oppstår. Sannsynligvis har hver katt sin historie i så måte. I hovedsak er det snakk om tre forhold 1) at katten kommer bort fra eieren 2) at eieren forlater katten eller 3) lokal oppformering av eksisterende eierløse/forvillede katter.

Fôr som tiltrekningsfaktor

Ofte vil næringstilgangen være den begrensende faktor. Katter vil generelt slå seg til der hvor det er god næringstilgang. Dette kan være steder hvor katter fôres. Fôr utsatt til eide katter kan tiltrekke seg eierløse/forvillede katter, men også omvendt kan fôring av eierløse/forvillede katter tiltrekke eide katter i området. Katter kan lett etablere permanent tilhold på steder hvor det fôres regelmessig. Fôring kan være en måte å holde oversikt over kattene i området til enhver tid.

Konkret angir mange av distriktsveterinærene forekomst av eierløse/forvillede katter i tilknytning til fiskemottak og fiskeindustri, selv om dette er redusert de senere år på grunn av bedret avfallsbehandling. Videre kan det bli mange katter på steder hvor folk (gjerne eldre personer) fôrer dem. Det starter gjerne med en eller to katter, som så igjen får kattunger. Etter hvert tiltrekkes flere katter og det kan bli så mange som 10-50 katter. Tilsvarende fenomen er ikke uvanlig rundt eldresenter. Tilgang til søppel, for eksempel på studentbyer, ved handlesenter etc. kan også tiltrekke seg katter.

Uforholdsmessig mange katter

Noen katteeiere virker ikke å se sin begrensning når det gjelder antall katter, og holder det omgivelsene oppfatter som uforholdsmessig mange katter. Det kan også være tilfeller hvor ressursvake eiere mister kontroll over kattene, slik at de formerer seg fritt og blir svært mange. Dette kan dreie seg både om innekatter og katter som gis anledning til å gå fritt inn og ut.

”Oppal” av forvillede kattunger

Spesielt i landlige områder kan det være et problem at hunnkatter føder i uthus etc., og at kattungene blir relativt ville på grunn av manglende kontakt med mennesker. Det må antas at katter fra begge kategoriene over ofte utvandrer og kan bli eierløse/forvillede.

Eide katter kan komme bort

Igen er det mange måter dette kan skje på. Ungkatter og katter som kun holdes innendørs har ofte dårlig utviklet stedsans, og kommer lett bort. Det virker også som at katter som blir sjuke og skadde ofte ikke søker hjem. Til kategorien katter som blir borte hører også katter som dør, som følge av påkjørsler og annet (selv om disse ikke rekrutteres som eierløse/forvillede).

På områder, og eventuelt i nabolag hvor det er mange katter kan katter av lavere rang velge å flytte. Atferdsforsker Bjarne Braastad, NLH angir at det virker som om unge hannkatter utvandrer av seg selv, muligvis som et naturlig atferdstrekk sin forhindrer inneavl. Ukasterte

hannkatter vil ofte fra 2-3 års alder streife over betydelige områder i forbindelse med paring. Dette medfører i mange tilfeller at de ikke kommer hjem.

Braastad har også gjort studier som viser at hvis eide katter blir transportert noen kilometer bort hjemmefra så vil bare omtrent halvparten ta seg hjem. Resten forblir i nærheten av der de settes ut. Katter kan bli skremt av gårde, for eksempel av hunder eller trafikk, til de kommer så langt av sted at de ikke naturlig søker hjem.

Endringer i forholdene hjemme, for eksempel når matmor er borte kan medføre at katter ute blir fra hjemmet, og velger tilhold andre steder. Katter som tas med på ferie kan også lett bli borte på feriestedet. Det beskrives at noen eide katter i landlige omgivelser trekker ut om sommeren, og lever av det de fanger ute.

Vanstelte katter kan også forlate hjemmet i søken av bedre forhold.

Utenforstående kan ta til seg katter som ikke tilhører dem, ofte i god tro. I mange tilfeller blir katten værende hos den nye eieren. Katter kan eventuelt stjeles, selv om vi ikke har grunn til å tro at det skjer ofte. Derimot har det i noen tilfeller vært mistanke om at naboer har bortført eller eventuelt avlivet katter, i forbindelse med nabo- og interessekonflikter rundt kattehold.

Katteeiere som forlater katten

Mange fraskriver seg ansvaret for eide katter når de flytter. Muligvis antar de at katten kan klare seg selv, de vil ikke ha bryderiet med å ta den med, de ser det som en mulighet til å bli kvitt katten, eller forholdene ligger ikke til rette for kattehold på det nye bostedet.

Distriktsveterinærene og andre angir at både studenter og feriefolk, narkomane og andre som flytter, ofte bare etterlater katter uten å sørge for omplassering eller avlivning. Dette fenomenet er trolig utbredt, og mindre synlig enn å forlate andre dyrearter, i og med at det går så mange katter ute.

Det er også eksempler på at katter og kattunger aktivt ”dumpes” av eieren, det være seg på fjelloverganger, til skogs, ved dyreklinikker eller på andres dørterskel.

Sprik mellom katter som er funnet og tapt

Dersom slike katter annonseres, eller det opprettes signalementsregistre over katter som er funnet eller tapt, viser det seg at disse sjelden stemmer overens. Det kan være tapt 250 katter, og funnet et tilsvarende antall, men bare i et fåtall av tilfellene vil disse kunne ”matches” slik at gjenforening med eier er mulig. Dette er paradoksalt, og kan ha flere årsaker. Kattene kan enten ha forflyttet seg til et sted langt unna (en annen by/tettsted). Det kan også skyldes store mørketall, at de fleste katter som finnes eller tapes ikke annonseres. I alle fall viser det at oppsporing av eier og identifisering av katter ikke kan baseres kun på signalement, samt at nasjonale identitetsregistre trolig vil fungere best (nummer på øretatovering eller mikrochip).

Vurdering

Arbeidsgruppen mener at føring i seg selv ikke nødvendigvis er galt. Overfor sultne, forkomne katter er det naturlig å ville yte denne type ”førstehjelp”. Imidlertid kan regelmessig føring av katter medføre at de får tilhold på et sted. Det er viktig at man i slike tilfeller på et tidlig stadium sørger for formeringskontroll (sterilisering av hunnkatter), eller også vurderer avliving. Arbeidsgruppen vil tro at personer som fører katter ute kan pådra seg et ansvar som eier hvis føringen er regelmessig og medfører at dyret får tilhold der. Når det gjelder mennesker i

nabolag eller på aldershjem som begynner å føre katter er det viktig å se helheten i dette. Det er ikke så enkelt som å si at slik føring må opphøre. Muligvis skulle man ta høyde for at disse personene har behov for de positive effektene som katter og andre kjæledyr kan ha på nærmiljøet, og heller tilrettelegge for at dette kan skje i ordnede former.

Både arbeidsgruppen og atferdsforsker Bjarne Braastad mener at katteeiere i liten grad er kjent med hvor vanlig det er at katter forsvinner hjemmefra, og hva de kan gjøre for å forebygge dette. Dette er relevant for tilfeller hvor katteeiere ufrivillig mister katten sin.

Dessverre virker det også å være svært mange som ikke tar ansvar for kattene sine. Mange bryr seg ikke om dem eller forlater kattene. I stedet for å løse problemer med uønskede katter eller kattunger på en ordentlig måte lar de det skure og gå til det forsvinner av seg selv eller til samfunnet for øvrig tar affære.

Arbeidsgruppen mener at en vesentlig årsak til eierløse/forvillede katter er uansvarlig kattehold hvor katteeier forlater dyret, eller ikke sørger for formeringskontroll. Som diskutert senere under eiers ansvar etter dyrevernloven er det i strid med dyrevernloven å overlate eide dyr til å klare seg selv. Hvis dyreeier ikke kan sørge for dyret så skal vedkommende sørge for at noen andre overtar ansvaret, eller sørge for å få det avlivet.

Kapittel 9. Muligheter for identitetsmerking

Halsbånd

Et halsbånd er et meget synlig tegn på at en katt er eid. Videre er det mulig å påføre opplysninger om eier (navn, telefonnummer etc.) enten direkte på halsbåndet, eller på spesielle innretninger på halsbåndet. Fordelen med slik merking er at eier kan oppspores umiddelbart. Ulempen med bruk av halsbånd er fare for at katten kan bli hengende fast, at katten ikke registreres i noe sentralt register, og at utenforstående kan fjerne halsbåndet. Dyrevernorganisasjonene i Oslo anslår at eiers navn eller telefonnummer kun er angitt i halvparten av tilfellene hvor kattene er merket med halsbånd.

Arbeidsgruppens leder var nylig ute for et tilfelle hvor det var avgjørende betydning at en katt var merket med halsbånd med eiers navn og telefonnummer. Selv om det er en kuriositet illustrerer det betydningen av lettvinnt identifisering. Ved en veikro i Sverige sto det noen personer og lette rundt en bil. Det var tydelig mjauing, og jeg foreslo på fleip at de skulle se etter katten i motoren. Og der satt den – sammenkrøpet mellom akslingen og viftereima. Bilføreren sa at de hadde kjørt over 5 mil siden siste stopp. Politi og veterinær ble forsøkt kontaktet, uten annet resultat enn en anbefaling om å ”peta ut den med en pinn”. Etter at jeg hadde godpratet med katten gikk jeg med på å gjøre et forsøk på å få den fram hvis de ville ta den inn i bilen og sørge for at den kom hjem. Katten ble lirket ut etter nakkeskinnet (utrolig at den gikk med på det), var uskadd, og merket med et halsbånd. På båndet var det navn og telefonnummer på eieren. Det var ganske interessant å registrere hvor nyttig akkurat det var – i forhold til for eksempel en usynlig mikrochip som er avhengig av utstyr for avlesning. De jeg reiste med synes alt var skrekkelig moro og at katten var heldig som traff lederen i ”Norges katteutvalg”, men jeg lurer på om ikke det var jeg som var heldig som ble akkurat den erfaringen rikere.

Øretatovering

Veterinæren tatoverer et nummer på innsiden av venstre øre med en tang etter at katten er gitt en beroligende og smertestillende sprøyte. Fordelen med øremerking er at tatoveringen er synlig. Ulemper er at det kreves bedøvelse og derfor er metoden mindre egnet til bruk på små kattunger. I tillegg kan det oppstå problemer med avlesningen som en følge av mye hår i ørene, øresykdommer, urolige katter eller utydelige tatoveringer. Ved merkingen fyller veterinær ut et identitetskort, med gjenpart til eier, veterinær og Dyrebeskyttelsen Norge. Det inneholder øremerkenummer, signalement (rase, kjønn, alder) og eieropplysninger. Opplysninger om katter som er merket med øretatovering kan fås fra Dyrebeskyttelsen Norge på telefon 22 20 23 00, 08:00-15:30, mandag til torsdag.

Merking med mikrochip

Samme type mikrochip kan benyttes til katt som til hund. Merkingen foretas av veterinær og kan gjøres uten bedøvelse. Når katten identitetsmerkes fylles ut et identitetskort, med gjenpart til eier, veterinær og Dyreidentitet as. Dyreidentitet as registrerer kattens mikrochipnummer, signalement (rase, kjønn, alder) og eieropplysninger i en database. Databasen er tilgjengelig 24 timer i døgnet via modem, og kan dessuten nås hele døgnet på telefon 22 30 01 00, som betjenes av Viking Redningstjeneste i Oslo. Melding om eierskifte eller adresseforandring for eier må meldes skriftlig til Dyreidentitet as i Oslo. Fordelene med mikrochipmerking er at det er en varig og sikker merkemetode. Merkingen påfører ikke dyret smerte og kan benyttes allerede kort tid etter fødsel. Den viktigste ulempen er avhengigheten av en avleser (spesialutstyr) for å lese ID-nummeret, og at det ikke er synlig at dyret er mikrochipmerket. Dette kan oppveies ved å benytte et halsbånd i tillegg. Per 31.12.98 er 343 veterinærer medlemmer av Dyreidentitet as, 2.575 katter er merket med mikrochip og over 300 avlesere finnes hos veterinærer, politi, tollvesen, redningsselskaper, jegerforeninger, hundeklubber og privatpersoner.

Øretatovering og merking med mikrochip er likestilt som merkemetoder for offentlige hensyn (for eksempel innførsel av hund og katt).

Vurdering

Arbeidsgruppen vil fremheve at det i dag finnes rimelige og praktisk tilgjengelige metoder for å merke katter. De tre metodene nevnt ovenfor har ulike fordeler og ulemper. Det største problemet synes likevel å være liten tradisjon hos katteeiere for å foreta slik merking, samt at folk flest ikke regner med at katter er merket, og derfor ikke søker å ta rede på det. Synlig merking som halsbånd med opplysninger om eier, og øretatovering kan derfor være et fortrinn inntil videre.

Arbeidsgruppen mener at merking av katt primært vil ivareta katteeiers interesser (synliggjøre at katten er eid, samt muliggjøre oppsporing av eier ved bortkomne eller døde katter). Videre vil det gjøre arbeidet med å skille eierløse/forvillede katter fra eide katter lettere dersom det skal treffes tiltak overfor disse. Merking av katt vil også ansvarliggjøre eier i sterkere grad juridisk sett. Arbeidsgruppens samlede vurdering er at merking av eide katter er et vesentlig element i forebyggende tiltak og ved konkrete tiltak overfor eierløse/forvillede katter.

Kapittel 10. Katten som "løsgjenger"

I forhold til andre husdyr er katten den eneste dyrearten som det i Norge er tradisjon for at slippes ut løs, uten følge av dyreeier, og uten at den er merket på en slik måte at det er synlig at den er eid, og med opplysninger som gjør at eier kan oppspores. Dette er en paradoksal situasjon tatt i betraktning at katten naturlig streifer omkring, i større eller mindre omkrets fra hjemstedet, at den kan komme i konflikt med andre personers interesser, og at den i mange tilfeller ikke kommer hjem igjen. Med bakgrunn i kattens aktivitetsbehov og naturlige instinkter er det ønskelig å opprettholde en praksis for at katter kan slippes ut. Det kan likevel være grunn til å ta opp til vurdering om ikke katter som slippes ut bør være identitetsmerket, i alle fall utenom grisgrendte strøk.

Kapittel 11. Overproduksjon av kattunger

11.1 Et overtall av katter

I dagspressen annonseres det i hopetall om kattunger som gis bort. De fleste kattunger formidles trolig direkte, uten slik annonsering. Et vesentlig antall uønskede kattunger avlives. Det annonseres om katter som ønskes omplassert, og frivillige ildsjeler og dyrevernorganisasjonene opplever et stort påtrykk fra folk som ønsker hjelp til å omplassere katter. Ut fra dette er det ikke vanskelig å se at det er en relativt stor overproduksjon av katter i dag.

Arbeidsgruppen mener at dette trolig er en medvirkende faktor til at det oppstår eierløse/forvillede katter. Det virker som om det er for lett å skaffe seg katt. De er gratis og det er ofte et stort påtrykk fra eiere av kattunger for å bli kvitt dem. Mange tar med seg en søt kattunge hjem, på et lite gjennomtenkt grunnlag. Enten unndrar katteeiere seg bevisst ansvaret for disse dyra, eller så er de i liten grad kjent med hvilke forpliktelser det medfører å eie et dyr.

Arbeidsgruppen mener at katten på mange måter har lav status i samfunnet, og at dette gir seg utslag i at folk lett behandler katter på en lemfeldig måte når det gjelder eiers ansvar, og at det i liten grad stilles moralske krav til hva et godt kattehold innebærer.

11.2 Formeringskontroll

P-piller til hunnkatt administreres som en tablett en gang i uken. Ved uregelmessigheter i bruken (katten er borte noen dager, kaster opp tablett og lignende) er det ikke uvanlig at katten likevel blir drektig. I mange tilfeller fortsetter eier da å gi (den drektige) katten P-piller inntil det blir åpenbart synlig at den er drektig. Resultatet av slike drektigheter er ofte færre enn normalt antall kattunger, ofte kun en eller to. Fødselen kan kompliseres av at disse eventuelt er større enn normalt, eller på grunn av misdannelser hos kattungene. Ofte kreves det veterinærbehandling for å oppnå forløsning. På grunn av usikkerheten knyttet til P-piller og et generelt behov for å redusere antall kattunger som fødes mener arbeidsgruppen at det er grunn til å påvirke katteeiere i retning av å sterilisere hunnkatter som ikke skal benyttes i avl.

Et tilleggsargument for dette er av helsemessige årsaker for kattene selv. Det er meget utbredt med jursvulster hos voksne og eldre hunnkatter, og til dels av svært aggressive og ondartede typer – dette både hos katter som er blitt behandlet med P-piller og ikke. Tidlig sterilisering medvirker til sterkt redusert risiko for utvikling av jursvulster, og ved fjerning av livmoren og

ikke bare eggstokkene vil katten heller ikke kunne utvikle livmorbetennelse, som også forekommer hos eldre katter.

Med hensyn til eierløse/forvillede katter anser arbeidsgruppen av utlegging av P-piller i katterfôr etc. er en relativt dårlig løsning for å kontrollere uønsket formering. Det blir for tilfeldig om formeringsdyktige hunnkatter får nødvendig dose, og også andre katter blir gitt unødig hormonbehandling. Vi anser at sterilisering bør foretas dersom siktemålet er varig formeringskontroll hos hunnkatt.

Del III
Problembeskrivelse

Kapittel 12. Omfang av eierløse/forvillede katter i Norge

12.1 Katter tatt hånd om av frivillige organisasjoner

Det er vanskelig å fastslå hvor mange eierløse/forvillede katter det er i Norge. Mange steder er det imidlertid en kjensgjerning av ulike etater, frivillige ildsjeler og dyrevernorganisasjoner jevnlig mottar meldinger og klager over slike. Når det gjelder estimater over antall katter på hver lokalitet synes dette ofte å være overvurdert. Kattene forflytter seg over et område på noen kilometers radius, og observasjoner spredt over et lengre tidsrom ”komprimeres” ofte når man skal si noe om inntrykket. Overvurdering ved bestandsestimering av ville dyr i naturen er da også et vanlig fenomen.

I henhold til Dagbladet 7.10.98 mener Kari Berdalen at det er 13.000 katter i Oslo som mangler hus og mat.

Norsk Huskattforening har sin base i Oslo, og kjenner problemene her best. I gjennomsnitt mottar Norsk Huskattforening daglig ca. 10 henvendelse om hjemløse katter som lider. Dette utgjør på årsbasis meldinger om over 3000 katter. Lignende meldinger kommer til Norsk Huskattforening fra andre kanter av landet, men da i mindre målestokk. De meldinger som Norsk Huskattforening mottar utgjør sannsynligvis bare en mindre andel av totalantallet “nødstedte” katter, idet andre organisasjoner som Dyrenes Velferd, Foreningen for omplassering av dyr og Dyrebeskyttelsen også mottar slike meldinger fra Oslo-området.

I større byer hvor eierløse/forvillede katter kastreres/steriliseres er erfaringstallene følgende per år; i størrelsesorden 100-200 katter i Stavanger, 400-600 i Bergen, ca. 100 i Drammen, og ca. 50 i Moss.

Det må antas omfanget trolig hadde vært vesentlig større enn det vi ser i dag hvis det ikke hadde vært for den innsatsen som tross alt gjøres på landsbasis av frivillige, dyrevernorganisasjoner og offentlig forvaltning for å bidra til omplassering, innfangning og avliving eller formeringskontroll av katter.

12.2 Opplysninger fra distriktsveterinærene

I 1999 ble følgende forespørsel ble rettet til Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinæren i samtlige av landets veterinærdistrikter, 200 på det tidspunktet:

1. Omfang av fenomenet eierløse/forvillede katter (sett kryss):

_____ lite/ingen ting
_____ noe/ikke ubetydelig/moderat
_____ stort/vesentlig

2. Grad av problemer i forbindelse med dette (sett kryss):

_____ lite
_____ moderat
_____ vesentlig

3. Kort angivelse av hva problemene består av:
4. Kort angivelse av eventuelle tiltak truffet, og i regi av hvem:
5. Andre opplysninger av interesse/ distriktsveterinærens vurderinger:

Det ble mottatt svar fra 165 av veterinærdistriktene. 35 har ikke besvart (se resultater i tabellen nedenfor, samt fargekart i vedlegg).

	Omfang av fenomenet eierløse/forvillede katter	Grad av problemer i forbindelse med dette (fordelt på omfang)		
		lite	moderat	vesentlig
lite/ingen ting	68	66	2	0
noe/ikke ubetydelig/moderat	75	15	55	5
stort/vesentlig	22	0	4	18
Totalt	165	81	61	23

Fenomenet eierløse/forvillede katter pr. veterinærdistrikt i 1999. Opplysninger fra Statens dyrehelsetilsyn - distriktsveterinærene.

Totalt var det på det tidspunktet 200 offentlige veterinærdistrikter i Norge, hvorav 165 har besvart undersøkelsen, og 35 ikke har besvart. Med hensyn til omfanget av fenomenet angis det å være lite/ingen ting i 41% av distriktene (68 av 165), moderat i 46% av distriktene (75 av 165) og stort/vesentlig i 13% av distriktene (22 av 165).

Hvis man slår sammen moderat og stort omfang kan man trekke som konklusjon at 59% av distriktene (97 av 165) har et omfang av betydning.

Når det gjelder grad av problemer i forbindelse med eierløse/forvillede katter anga de fleste at problemene hadde samme grad som omfanget eller var mindre, mens enkelte svarte at problemet var større enn omfanget. Det kan tyde på at det i noen grad kan forefinnes eierløse/forvillede katter uten at dette oppfattes som noe problem, men at det også enkelte steder kan være betydelige problemer selv om omfanget/antallet katter ikke er så stort.

I Porsgrunn veterinærdistrikt angår hoveddelen av henvendelsene til dyrevernemda klager på eierløse/forvillede katter eller ukontrollert kattehold. Mange distriktsveterinærer angir at problemet er økende, også i mindre tettbygde strøk.

Veterinærdistrikter hvor det angis at omfanget er stort/vesentlig er Lillehammer og Gausdal, Øvre Hallingdal, Larvik, Porsgrunn, Nedenes og Holt, Kristiansand, Lindesnes og Mandal, Karmsund, Stavanger, Bergen, Sotra, Volda og Ørsta, Orkdal, Trondheim, Snåsa, Bodø, Vågan, Lødingen, Målselv, Vadsø, Averøy og Drammen. Også i Oslo og Follo (ubesvart) må omfanget kunne antas å være stort/vesentlig.

Kapittel 13. Grad av problemer

Grad av problemer virker å ha nær sammenheng med antallet eierløse/forvillede katter.

Flere distriktsveterinærer angir at problemet er økende, også i mindre tettbygde strøk, blant annet som følge av tiltagende urbanisering. Fenomenet har imidlertid vært vanlig i større byer siden langt tilbake. For eksempel angir Distriktsveterinæren i Oslo og Follo (muntlige opplysninger) at han kan huske at det før satt 10-15 katter i hver eneste bygård i Oslo, og at det hele tiden har vært foretatt avliving av eierløse/forvillede katter i Oslo. Sjukdom (kattepest) har også medført reduksjoner fra tid til annen.

Mange steder er det ikke nevneverdige problemer med eierløse/forvillede katter. Enten er det liten rekruttering, eller også tas de hånd om ved lokalt initiativ og på et tidlig stadium. Flere distriktsveterinærer i landkommuner angir at gårdbrukere og andre tar inn omstreifende katter som sine egne eller sørger for at de blir skutt.

Grad av problemer oppleves også å ha sammenheng med lokalt konfliktnivå, i betydningen uenighet mellom de ulike parter i saken og også eventuelle offentlige instanser.

Kapittel 14. Hovedproblemene slik de oppleves

Arbeidsgruppen har her gjengitt det som angis som de vanligste problemene lokalt. Grovt sett kan problemene grupperes som:

1. Kattene er til ulempe/sjenanse i nærmiljøet (hygienisk ulempe og interessekonflikter)
2. Folk er bekymret for kattene, og katter med dårlig dyrevelferd (dyreetiske og dyrevernaspekter)
3. Administrative problemer og ressursbruk (herunder hvem som har ansvaret for eierløse/forvillede katter, juridiske, økonomiske og praktiske sider ved håndtering av problematikken).

Det er også mange grensesnitt til eide katter. De samme problemer som er angitt under pkt. 1 kan i like stor grad forårsakes av eide katter, og tiltak truffet overfor eierløse/forvillede katter under pkt. 3 kan være en trussel for eide katter.

14.1 Til ulempe/sjenanse i nærmiljøet

Det angis følgende:

- bekymring for smitte til folk eller andre dyr
- ordensproblem
- hygienisk og estetisk problem
- stort katteantall i bomiljøet, som er til sjenanse for naboer
- ”dyrevenner” fører streifkatter, som slår seg til og formerer seg
- irritasjon som følge av mange katter
- irritasjon som følge av utilstrekkelig ”hjelpesapparat” for å eliminere problemer med eierløse/forvillede katter
- bråk, kattejammer, uro om nettene, slossing med eide katter
- markering (tissing) på dører
- lukt i garasjer, hager, oppganger

- avføring og kattepiss i sandkasser, blomsterbed, på biler
- graver i blomsterbed og grønnsakshager
- kattehår i utemøbler
- går inn i uthus, biler, hus, garasjer, på verandaer
- nærgående katter som gjør at vinduer og dører må holdes stengt
- farlig for barn i barnevogner
- mange katter rundt barnehager, skoler, handlesenter, kiosker, storkjøkken og fiskemottak
- mange katter rundt gamle hjem. Klager fra helse- og sosialtjenesten, hjemmehjelp og de som er ansvarlige for renholdet.
- katter som tar seg inn i butikker, produksjonslokaler, lagerbygninger
- kattene skitner til biler, hagemøbler, klær, utearealer
- problemer å luften klær, tepper og lignende på veranda
- diaré som følge av feilføring
- dreper fugler, hareunger, ekorn
- gjør at ikke fugler slår seg til i nærmiljøet
- ubehagelig å finne døde kattunger
- katter lager hull på søppelsekker og drar søppel ut over
- klorer opp lakk på biler
- krav/ønske om at kattene fanges og fjernes
- ”fornærmede” må selv påkoste avliving
- fremmede katter tar tilhold på gårder og smitter sauer med toksoplasmose
- føring uten å sørge for formeringskontroll.

14.2 Folk som er bekymret for kattene

Det angis følgende:

- privatpersoner kommer over eierløse/forvillede katter
- resultatløse forsøk på å finne eier
- ikke organisert system for umerkede katter som er tapt/funnet
- arbeid med omplassering
- ønske om økonomisk eller praktisk hjelp til å avlive eierløse/forvillede katter
- ingen hjelp å få fra dyrevernemnd, distriktsveterinær eller kommune. Kommune og stat fraskriver seg ansvar for dette.
- katter med nyfødte kattunger søker til folk
- ”snille sjeler” tar ansvar for eller tar til seg eierløse/forvillede katter, eller sørger for innfangning og avliving for egen regning
- det kan da ikke være riktig at kattene bare går der..
- ingen å henvende seg til
- blir ikke tatt på alvor
- bruker egne midler, tid og ressurser på å løse problemet
- stiller eget hjem, fritid osv. til disposisjon
- hets for føring
- må dekke kostnader selv
- andre forsøker å få kattene avlivet
- ser at kattene ikke har det bra
- ingen andre tar ansvar
- lokal innsats fra naboer, borettslag og andre for å ”rydde opp”

- folk reagerer men klarer ikke å hamle opp med problemet
- ildsjeler brenner seg ut, ofrer fritid og helse på å gjøre noe for eierløse/forvillede katter, skaffe finansiering eller bruker egne midler, prøver å påvirke katteeiere til et ansvarlig kattehold og få offentlige instanser til å engasjere seg i problematikken.
- problemet løses lokalt ved at folk tar ansvar, tar til seg katter eller sørger for avliving
- publikum reagerer på at avliving er eneste løsning
- nødvendig å ta hånd om katter som eier ikke lenger klarer/vil ta vare på
- fremmede katter som holder til på gårdsbruk over lengre tid blir enten tatt vare på som egen katt, eller skutt
- kyndige privatpersoner tar ansvar for avskyting lokalt
- begynner å føre eierløse/forvillede katter. Ender opp med ”ansvar” for en stor flokk.
- økende engasjement fra publikum i den kalde årstid
- dyreetisk dilemma og skyldfølelse ved avliving. Følelse av manglende mestring, resignasjon.
- ingen omplasseringsordning eller støtte til dette
- pensjonister bruker alle sine penger på fôr til utekatter.

14.3 Dyrevelferd

Det angis følgende:

- sult, kulde, sykdom
- svekkede dyr, dårlig allmenntilstand
- ustelte katter, pelsproblemer, sår
- tamme katter i villrede, som søker til mennesker
- ukyndige forsøk på avlivning
- utilstrekkelig eller feil føring som gir avmagring og diaré
- katter etterlatt i terrenget, på fjelloverganger og andre steder
- lever herrens glade dager
- kattene har det bra
- finner som regel nok mat
- utsultede katter på vinteren som gjør hva som helst for å skaffe seg mat
- katter som fryser og sulter i hjel om vinteren
- kattunger og ungekatter som går høsten og vinteren i møte som utekatter
- kattene blir påkjørt
- katter som står og mjauer og påkaller seg oppmerksomhet
- kattunger med dårlige forutsetninger for å klare seg
- utbrudd med kattepest
- mangel på egnede oppholdssteder.

14.4 Administrative problemer

Det angis følgende:

- mange henvendelser om eierløse/forvillede katter
- henvendelser til helsevesen eller andre kommunale instanser, politi, lensmann, dyrevernnemd, distriktsveterinær, viltnemnd

- folk ringer og spør hvem som har ansvaret for friske eierløse/forvillede katter
- eier kan ikke oppspores eller vil ikke melde seg
- samarbeidsprosjekter mellom mange aktører, eller mislykkede forsøk på formaliserte samarbeidsavtaler.
- uenighet om tiltak
- dyrevernemnda og distriktsveterinæren dekker ikke avlivning med mindre sjuk/skadet, hvilke de fleste kattene ikke er. Varierende respons fra kommunen.
- kommunelege gir varierende respons angående forurensning og hygieneproblemer.
- påtrykk for hjelp til avliving
- ukontrollerte kattehold (ofte spesielle personer). Ingen reelle virkemidler. Behov for å kunne sette en grense for antall katter som holdes.
- kommunalt arbeid med prosedyrer, budsjett etc. for bestandsregulering
- kommunene har sjelden rutiner og systemer for håndtering av problemene
- innfangning er arbeidskrevende og kan være vanskelig, må for eksempel lokke inn i uthus over tid med fôr, innfangingsfelle er også arbeidskrevende
- farlig å håndtere innfangede sterkt agiterte katter
- hyre av kvalifisert jeger
- avskyting vanskelig i boligstrøk
- ansvarsfordeling uklar. "Ingen" eier problemet.
- ingen midler og finansiering
- økende bestander som ingen påtar seg ansvar for
- konflikter og rettsstrid på grunn av avliving av eide katter
- arbeid med organisering
- engasjement fra eller påtrykk overfor dyrevernorganisasjoner
- samarbeidsproblemer
- ubehagelig for dyrevernemnda å forklare publikum at eierløse/forvillede katter som kan komme til å lide, ikke er definert som "dyrevernssaker". Folk forventer dette.
- publikum forventer at dyrevernemnda "rykker ut"
- lite tydelig hvilken etat problemet hører inn under før omfanget er blitt stort
- ingen reelle virkemidler
- problem med ressurser og kapasitet til å håndtere problemet
- juridiske gråsoner og rettstvister
- folk som "anmelder" andres eide katter som eierløse/forvillede for å skaffe dem av veie
- ømtålig tema opinionsmessig. Presseoppslag.
- medlemmer i dyrevernorganisasjoner må ha hemmelig adresse og telefonnummer på grunn av mange henvendelser fra privatpersoner om eierløse/forvillede katter
- forbruker mye av dyrevernorganisasjonenes tid og ressurser
- vanskelig å skille eide fra eierløse/forvillede katter
- problemer med oppbevaring/oppstalling av hittedyr etc.
- "kattekrig" overfor kommuner på grunn av uenighet om løsninger og trussel mot eide katter
- mye "gratisarbeid" og velvillighet fra veterinærer, distriktsveterinær og dyrevernemnd
- anmeldelser for ulovlig bruk av innfangingsfeller
- publikum er for opptatt av at alle kattene skal leve
- annonsering av aksjoner
- etater svarer ikke på henvendelser
- tvister mellom borettslag og beboere

- folk som begynner å føre eierløse/forvillede katter og ender opp med flokker på 10-50 katter har ofte ikke ressurser til å ta ansvar for problemet. Ofte relasjon til sosiale tilfeller.
- hvem har ansvaret?
- mangel på hjemmel til tiltak
- dyrevernorganisasjoner anmelder distriktsveterinær og dyrevernemnd som ikke ”gjør nok”
- stadig nyrekruttering av eierløse/forvillede katter. Endeløst problem.
- konflikter med de som fører kattene
- dyrevernorganisasjoner som hevder at det er ulovlig å avlive friske eierløse/forvillede katter.

Kapittel 15. Vurdering av hovedproblemene

15.1 Dyrevern

Velferden til eierløse/forvillede katter er svært varierende og viser stor spennvidde. Det som virker å være avgjørende er tilgang på mat (fra predasjon, søppel og lignende, føring), ly og egnet sovested spesielt i den kalde årstid, dyrets helsesituasjon (forekomst av sykdom, skade, feilernæring, drektighet) og sosiale faktorer. Det er ikke tvil om at eierløse/forvillede katter kan ha dårlig dyrevelferd ved sviktende næringstilgang, i den kalde årstid eller dersom de er sjuke/skadde.

Til sosiale faktorer hører grad av trussel fra omgivelsene, og av tilpasning til og evne til mestring av livssituasjonen; en forvillet katt vil ikke kjenne til noe annet liv og ofte være tilpasset det, mens en katt som kommer bort fra eier ofte vil gi uttrykk for å være i en uvant og stressende situasjon. Kattunger kan ofte ha dårlige forutsetninger for å klare seg.

Sammenligning med tilsvarende forhold for ville dyr er ikke helt relevant, idet forekomst av eierløse/forvillede katter er en menneskeskapt situasjon – et resultat av et kjæledyrhold som er kommet ut av kontroll. Strengt tatt kunne og burde det at katter blir eierløse/forvillede vært unngått. Terskelen for hva som kan betegnes som unødig lidelse bør derfor ligge langt lavere enn for ville dyr.

Selv om kattedyr er predatorer og kan leve i ekstreme habitater klimatisk sett må man konkludere med at det er en lite gunstig situasjon dyrevernmessig sett at tamkatter blir eierløse/forvillede og lever som sådan i Norge. Dyrevern er et vesentlig og reelt problem i forbindelse med eierløse/forvillede katter.

15.2 Smitteforhold

Dette angår både risiko for smitte til dyr og smitte til mennesker. Det er i dag neppe holdepunkter for at eierløse/forvillede katter har en annen dyrehelsemessig status enn eide katter med hensyn til vesentlige smittsomme sykdommer som kan overføres til andre dyr og til mennesker.

Den smittemessige situasjonen virker å være relativt stabil. Imidlertid kan man ha i mente at forholdene kan forandre seg. Blant annet ble katter for en del år tilbake sanert fra Svalbard, nettopp med bakgrunn i risiko for at de kunne overføre rabies.

Arbeidsgruppen støtter de alminnelige anbefalinger om normal håndhygiene etter kontakt med dyr og etter hagearbeid. Sandkasser til barn kan med fordel dekkes over når de ikke er i bruk.

Smitte til dyr

Katter som ikke får ormekur jevnlig vil som oftest være belastet med innvollsorm. Katter som ikke er vaksinert vil være mottakelige for kattepest, og vil da som oftest dø hvis de blir smittet. Det er varierende i hvilken grad eierløse/forvillede katter er vaksinert. Til sammenligning er det mange eide katter som aldri blir vaksinert eller får ormekur (muligvis gjelder dette flertallet). Det er ingen påvist noen spesiell utbredelse av ringorm, toksoplasmose eller katte-spesifikke virussjukdommer hos eierløse/forvillede katter i forhold til eide katter.

I forbindelse med tiltak overfor eierløse/forvillede katter i Bergen så man at disse for en stor grad hadde lus.

Smitte til mennesker

Se også vedlegg 10 Miljø- og helseaspekter i relasjon til eierløse/forvillede katter. Notat fra Finn A. Johnsen.

Overlege og professor ved Statens Institutt for Folkehelse, Arve Lystad, opplyser at instituttet under sin langvarige overvåkning av helsesituasjonen i Norge aldri har funnet grunnlag for å anse katt som helsefare.

Fylkeslegen i Vestfold har behandlet en sak angående kattehold i boligområder. I saken fant Fylkeslegen at det ikke var grunnlag for å begrense antall katter eid av en person til et nærmere angitt antall med hjemmel i Smittevernloven. I saksutredningen ble det lagt til grunn befarung, intervju av de berørte parter, lokale opplysninger om frekvens av infeksjoner og generelle forskningsdata omkring kattehold og toksoplasmose. Ved en total helsevurdering fant ikke Fylkeslegen grunnlag for å avgrense antallet katter til noe spesielt antall. Fylkeslegen anbefalte at en i dette tilfellet benyttet naboloven.

15.3 Miljømessige effekter

Se også vedlegg 10 Miljø- og helseaspekter i relasjon til eierløse/forvillede katter. Notat fra Finn A. Johnsen.

Faktorer i menneskers nærmiljø kan påvirke deres livskvalitet og helse i positiv eller negativ retning. Imidlertid må man være oppmerksom på at lignende type problemstillinger ofte kan angå også eide katter.

Hygienisk- og miljømessig ulempe er et vesentlig og reelt problem mange steder i forbindelse med eierløse/forvillede katter. Spesielt framtreddende blir problemene ofte hvis det er mange katter (stor tetthet på en lokalitet). Det som går igjen er forekomst av katte-ekskremer og urin på uønskede steder, støy fra katt, utrivelige forhold, interessekonflikter og katter som trussel mot mennesker eller dyr i nærmiljøet.

Katter kan generelt være en positiv miljøfaktor som nyttedyr (utøve ønsket predasjon på skadedyr som mus og rotter), og som kjæledyr eller på annen måte trivelige frittgående dyr i nærmiljøet.

Etikk i forbindelse med måter dyr holdes og håndteres på (eide eller eierløse/forvillede) vil også oppleves som en lokal miljøfaktor.

15.4 Etikk

Publikum som påtreffer eierløse/forvillede katter, for eksempel i sitt bomiljø, reagerer ofte med en følelse av at ”det kan da ikke være riktig at de (kattene) bare går der, uten skikkelig stell”. Reaksjonen sier noe om at de oppfatter kattens situasjon å være dårligere enn det den bør være. Det blir et sprik mellom deres moralske oppfatning av hvordan dyr skal ha det og hvordan de antar at katten har det. En høy dyreetisk moral vil ofte være et samfunnsmessig gode, fordi det henger sammen med andre moralske verdier. Det vil derfor etter arbeidsgruppens syn være grunn til å hegne om personers ønske om at dyr skal ha det bra. Motsatt kan en neglisjering av problemer i forbindelse med eierløse/forvillede katter, og at omfanget får utarte seg, bidra til en følelsesmessig avstumpning overfor dyr, ikke minst fordi opplevelsen av sjenanse knyttet til kattene kan bli større enn opplevelsen av medfølelse. Dette er en grunn til å ta problematikken eierløse/forvillede katter på alvor.

Personer som medvirker til avlivning av ellers friske dyr kommer ofte i et etisk dilemma, hvor de føler at dette ikke er riktig. Igjen har dette med moralsk oppfatning og dyreetikk å gjøre. Rent dyrevernmessig aksepterer samfunnet at friske dyr avlives, forutsatt at det gjøres på en dyrevernmessig forsvarlig måte. Dette er gjenspeilt i dagens lovgivning. Imidlertid må det igjen ansees som en moralsk gode at personer har respekt for liv. Dette etiske dilemmaet gir grunn til å satse maksimalt på forebyggende tiltak (å unngå at katter blir eierløse/forvillede). Videre sier det noe om hvorfor nyanserte tiltak ofte får størst tilslutning. Med nyanserte tiltak mener vi her at kastrering/sterilisering og utsetting ikke utelukkes som alternativ til avliving dersom forholdene ligger til rette for det.

15.5 Fôring av eierløse/forvillede katter

Overfor sultne, forkomne katter er det naturlig å ville yte denne type ”førstehjelp”. Men å føre utekatter uten å sørge for formeringskontroll er en dårlig løsning. Ved formering kan det fort bli mange katter, som til sist kanskje blir avlivet uansett. En bakdel med fôring er at det kan bidra til at katter som er på gjennomreise i et område (og kanskje har en eier et annet sted) slår seg til der.

Fôring blir ofte en belastning for de som påbegynner dette (kostnads- og arbeidsmessig), og kattene blir avhengig av at det skjer kontinuerlig. Det kan vurderes slik at man pådrar seg et ansvar for dyrene det gjelder. Iblant blir det benyttet fôr som ikke er egnet for kattene (for eksempel brød oppbløtt i vann), og som kan gi helsemessige problemer hos katten og eventuelt bidrar til å øke hygienisk ulempe hvis kattene for eksempel får diare. Fôring bør skje slik at fôret i seg selv ikke blir til sjenanse, for eksempel ved at det tiltrekker seg skadedyr. Fôring kan skape interessekonflikter lokalt dersom det ikke er ledd i en mer helhetlig løsning, ved at enkelte kan være kritiske til at det bidrar til å opprettholde bestanden og at kattene har tilhold i nærmiljøet.

Når det gjelder mennesker i nabolag eller på aldershjem som begynner å føre katter er det viktig å se helheten i dette. Det er ikke så enkelt som å si at slik føring må opphøre. Muligvis skulle man ta høyde for at disse personene har behov for de positive effektene som katter og andre kjæledyr kan ha på nærmiljøet, og heller tilrettelegge for at dette kan skje i ordnede former.

I løsninger som innebærer kastrering/sterilisering, merking og utsetting av eierløse/forvillede katter er føring og oppfølging med tilholdssted og tilsyn en nødvendig forutsetning for at dette kan ansees som en dyrevernmessig akseptabel løsning. Observasjon på føringsplasser kan bidra til at ”nykommere” tidlig oppdages og kan tas hånd om.

Arbeidsgruppen mener at føring alltid må vurderes ut fra den aktuelle sammenhengen.

15.6 Administrative problemer

Totalt sett er den samlede ressursbruken knyttet til problematikken i samfunnet i dag relativt stor, men for mange forhold lite effektiv. Et eksempel er at publikum, naboer, hjemmehjelp i liten grad har et konkret sted å henvende seg for gi melding om eierløse/forvillede katter, og eventuelt å få hjelp med tiltak. Juridiske og forvaltningsmessige uklarheter gjør at håndteringen av denne type saker, som det kan være relativt mange av, blir tungrodd og lite resultatorientert. Ved å gjennomgå problematikken vil en forhåpentligvis kunne bidra til å forbedre disse forhold. Det er et stort potensiale for forbedring både når det gjelder forebyggende tiltak og tiltak overfor de konkrete eierløse/forvillede kattene.

Del IV
Juridiske aspekter samt ansvarsforhold

Kapittel 16. Viltloven

16.1 Katter regnes ikke som vilt

Viltlovens virkeområde er definert i lovens § 2, hvor det heter: ”Med vilt menes i denne lov alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr”. Definisjonen er nærmere utdypet i Ot. Prp. nr. 54 (1992-93), hvor viltbegrepet utvides til også å omfatte arter som kan danne viltlevende bestander i norsk natur.

I Norge har vi bare ett kattedyr som regnes som viltlevende – gaupa. Det eksisterer en rekke katter som lever mer eller mindre som ville, men samtlige av disse stammer fra huskatter/tamkatter som en eller flere hevder eiendomsretten til. Det er på denne bakgrunn i dag ikke grunnlag for å regne katter som vilt eller fredet etter viltloven²⁰.

16.2 Båndtvang

Viltlovens båndtvangsbestemmelser (§ 52), som gjelder generell båndtvang på hund i tiden 1. april til 21. august, er fastsatt for å verne viltet i hekke og yngletiden. Fordelt på arter og antall er det svært lite sannsynlig at hunder forårsaker tilsvarende inngrep mot viltbestandene som det katter gjør (se predasjon under kapittel 14). Hunder er imidlertid mer visuelle i sin framferd og jager en del større viltarter av interesse for allmennheten.

Det finnes ingen tilsvarende bestemmelse om at katter skal holdes under kontroll i samme tidsperiode, og så langt Direktoratet for naturforvaltning er kjent med finnes heller ingen andre bestemmelser med hjemmel i noe lovverk som regulerer hold av katt. Unntaket fra dette er selvfølgelig de generelle bestemmelsene i dyrevernloven.

Viltmyndighetene har ikke definert katter på dagsorden så langt, og har derfor ikke fastlagt noen strategi for hvordan kattens rolle i forhold til småviltet skal defineres. Det er en erkjennelse at katter er en betydelig predator på små pattedyr og småfugl, men det er pr. i dag ikke noe hjemmel i viltloven for å regulere dette.

Kapittel 17. Europarådskonvensjonen om beskyttelse av kjæledyr

Europeisk konvensjon om beskyttelse av kjæledyr av 13.11.87 (kjæledyrkonvensjonen) er ratifisert blant annet av Norge. Ratifiseringen medfører en forpliktelse til at bestemmelsene skal innarbeides i norsk regelverk eller praksis.

17.1 Bakgrunn og formål

Bakgrunnen for konvensjonen er blant annet (utdrag fra innledningen):

²⁰ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 2.

- at mennesket har en moralsk forpliktelse til å respektere alle dyr og som tar i betraktning at mennesket har et spesielt forhold til kjæledyr,
- kjæledyrers betydning for å høyne livskvaliteten og dermed deres verdi for samfunnet,
- den risiko store bestander av kjæledyr innebærer for hygiene, helse og sikkerhet for mennesket og for andre dyr,
- at kjæledyr ikke alltid blir holdt under forhold som tjener deres helse og trivsel,
- at holdningene overfor kjæledyr varierer, ofte på grunn av for liten kunnskap og forståelse, og at det er ønskelig og også et realistisk mål å komme fram til felles grunnleggende holdninger til kjæledyr og en praksis som fører til ansvarlig kjæledyrhold.

Utgangspunktet for konvensjonen er at mennesket har en moralsk forpliktelse til å respektere alle dyr, at mennesket har et spesielt forhold til kjæledyr, at kjæledyr kan bidra til å høyne livskvaliteten til mennesker og derfor har verdi for samfunnet, men at forutsetningene for et godt kjæledyrhold ikke alltid er til stede. Målet med konvensjonen er å komme fram til felles grunnleggende holdninger til kjæledyr og en praksis som fører til ansvarlig kjæledyrhold. Utgangspunktet er altså moralsk/etisk – menneskets spesielle forhold til kjæledyr, og kjæledyrers verdi for samfunnet, men konvensjonen tar også i betraktning og har som utgangspunkt helse- og miljømessige ulemper som følge av store bestander av (herreløse) kjæledyr.

I det etterfølgende er det gjengitt og diskutert utvalgte bestemmelser i konvensjonen, som har betydning i relasjon til problematikken rundt eide og eierløse/forvillede katter.

17.2 Kapittel I Generelle bestemmelser

Konvensjonen inneholder generelle bestemmelser om hold av kjæledyr, og også bestemmelser om herreløse dyr. Herreløse dyr defineres i artikkel 1, pkt. 5 som et kjæledyr som enten ikke har noe hjem eller er utenfor grensene for sin eiers eller innehavers hjem og ikke er under kontroll eller direkte overoppsyn av eier eller innehaver.

I henhold til artikkel 2, pkt. 1 forplikter hver part seg til å ta slike forholdsregler som ansees nødvendige for å iverksette bestemmelsene i denne konvensjon med hensyn til kjæledyr holdt av en person eller juridisk person, eller eierløse kjæledyr. Med “part” menes de enkelte nasjonene som har ratifisert avtalen.

17.3 Kapittel II Prinsipper for hold av kjæledyr

De fleste av bestemmelsene under kapitlet allerede nedfelt i dyrevernloven. Dette angår hold av dyr, avl, aldersgrense for ervervelse, trening, handel og dyrepensjonat, framvisning, kirurgiske inngrep og avlivning.

Forbud mot å forlate et kjæledyr

I henhold til artikkel 3, pkt 2 er det forbudt å forlate et kjæledyr. I den engelske versjonen er ordet ”abandon” brukt, i betydningen å forlate dyret for godt, uten intensjon om å sørge for dyret selv og uten at det er overlatt i en annens varetekt. Dette er ikke spesifikt uttrykt i den norske dyrevernloven. Imidlertid bør det kunne legges til grunn at dyreeiers forpliktelser i henhold til dyrevernlovens § 2 ikke er oppfylt dersom et kjæledyr (eller annet husdyr) forlattes. Det er overveiende sannsynlig og bør påregnes at slike dyr, som er avhengig av tilsyn og stell og likevel forlattes, kan komme i fare for å lide i utrensmål. Arbeidsgruppen vil anbefale at en

slik forståelse blir uttrykt i form av en konkret skriftlig fortolkning fra Landbruksdepartementet eller Statens dyrehelsetilsyn, slik at dette kan legges til grunn ved fremtidig rettsutøvelse. Katter blir i mange tilfeller forlatt av eiere som flytter, eller også kjørt bort og ”dumpet” borte fra hjemmet. Dette må anses som samfunnsmessig og etisk uakseptabelt. Det er også en medvirkende årsak til fenomenet eierløse/forvillede katter. Å ta ansvar for egne dyr innebærer også å sørge for avlivning, omplassering eller annen ivaretagelse hvis man ikke selv kan ha dem lenger.

Arbeidsgruppen mener at det i større grad bør gjøres allment kjent at det er forbudt å forlate kjæledyr, og at tilfeller hvor det er bevis for at dyreeier har opptrådt uaktsomt påtales og straffes. Det samme gjelder tilfeller hvor det er brukt dyrevernmessig uakseptable metoder for å avlive dyr.

Krav til hold av dyr

Artikkel 4 spesifiserer eiers ansvar for dyret, med hensyn til helse, trivsel, tilsyn, stell og husrom. Dette er nedfelt i den norske dyrevernloven.

Plikt til å sørge for at katter ikke kommer bort

Artikkel 4, pkt. 2 c) angir spesifikt at dyreeier skal gjøre det som innen rimelige grenser er mulig for å hindre dyret i å rømme. Arbeidsgruppen ønsker ingen endring i mulighetene for at katter skal kunne slippes ut løse. Vanlig kattehold i Norge baseres på dette, og at katten kommer hjem av egen fri vilje når den føler behov for det. Imidlertid mener vi at når det gjelder katter kan bestemmelsen forstås blant annet som at dyreeier plikter å identifisere katten, siden det vil medføre at dyr som kommer bort fra sin eier kan tilbakeføres. Eieren vil med merkingen ha gjort det som kan forventes for å forhindre at katten blir borte permanent. Mulighetene for identitetsmerking av katter er dessuten til stede i større grad nå enn tidligere, slik at det i dag ikke er en uforholdsmessig stor belastning å påføre dyreeier.

17.4 Kapittel III Tilleggsbestemmelser for herreløse dyr

Det er i mindre grad åpenbart hvorvidt bestemmelsene i kapittel III er formalisert og virksomme i Norge. Arbeidsgruppen har derfor gått nærmere inn på dette. En årsak til manglende tydeliggjøring kan være at nødvendigheten av tiltak etter kapittel III er betinget, og skal da baseres på en vurdering av at omfanget av herreløse dyr representerer et problem.

Bestemmelsene i kapittel III har relevans med hensyn til ansvar for og måter å håndtere eierløse/forvillede katter på. Kapittel III er derfor her gjengitt i sin helhet, og i det etterfølgende drøftet.

KAPITTEL III – TILLEGGSBESTEMMELSER FOR HERRELØSE DYR

Artikkel 12 Desimering av bestand

Om en part (et ratifiserende land) finner at antall herreløse dyr representerer et problem, skal den sette i verk de lovmessige og administrative tiltak som er nødvendige for å redusere antallet. Tiltakene må ikke forårsake unødvendig smerte eller lidelse.

- a. Slike tiltak skal innehold krav om at:

- i. hvis slike dyr blir fanget, skal dette gjøres slik at det alt etter dyrearten, forårsaker minst mulig fysisk og psykisk lidelse;
- ii. enten innfangede dyr blir holdt som kjæledyr eller avlivet, skal dette skje i samsvar med bestemmelsene i denne konvensjon;

b. Partene forplikter seg til å vurdere:

- i. å sørge for at hunder og katter blir permanent merket på en hensiktsmessig måte som gir liten eller ingen vedvarende smerte eller lidelse, slik som tatovering, og oppføring av numrene i et register sammen med eierens navn og adresse;
- ii. å redusere ikke planlagt avl av hunder og katter ved å oppmuntre til kastrering av disse dyrene;
- iii. å oppfordre finnere av herreløse hunder og katter til å melde fra om det til kompetent myndighet.

17.5 Vurdering og diskusjon av kapittel III

Utløser forpliktelser

Arbeidsgruppen vurderer det slik at omfanget av eierløse katter flere steder i Norge til tider er såpass stort at tiltak etter kjæledyrkonvensjonens kapittel III er berettiget, og også er påkrevet i og med at omfanget og grad av problemer er slik at det utløser forpliktelser etter konvensjonen.

Lokal og/eller nasjonal karakter

Problemer med forekomst av eierløse/forvillede katter er alltid lokalt og knyttet til et større eller mindre avgrenset område. Det kan for eksempel angå et konkret nabolag eller boligområde, et industrifelt (ofte med næringsmiddelproduksjon), et tettsted, en by- eller visse bydeler. Det kan også forekomme i grisgrendte strøk, men da alltid i tilknytning til bosetning. Overtallige/ukontrollerte kattehold kan også ha utspring i en enkelt husholdning. Opptreden av eierløse/forvillede katter har derfor lokal karakter, og er eventuelt et problem lokalt. Ettersom dette forekommer relativt mange steder i Norge har det også en nasjonal karakter. Disse forhold har betydning for hvilket forvaltningsnivå og –organ som bør tillegges ansvar.

Administrative og lovmessige tiltak under pkt. a. – ansvarsforhold²¹

Et vesentlig spørsmål er hvem som har ansvaret for tiltakene etter kjæledyrkonvensjonens kapittel III pkt. a., og hvorvidt det finnes nødvendig hjemmelsgrunnlag. En avklaring av dette vil være en grunnleggende forutsetning for at utøvelsen skal kunne skje.

Konvensjonen er gitt både med bakgrunn i etiske/moralske forhold, dyrevernmessige forhold, og helse- og miljømessige forhold både for mennesker og for dyr. En vurdering av hvorvidt antall eierløse/forvillede katter representerer et problem i det enkelte tilfelle, dvs. på den enkelte lokalitet bør være relatert hva slags karakter problemet har i forhold til dette.

²¹ I utgangspunktet har eier ansvar for sine dyr. Men i tilfeller av eierløse/forvillede katter som ikke er merket er det oftest umulig å påvise og ansvarliggjøre eier.

Samfunnsnormene

Generelt er samfunnsnormer knyttet til subjektive forhold og vurderinger, som i tillegg er under kontinuerlig forandring over tid. Det kan også være ulike oppfatninger i samfunnet om samme sak. Utviklingen den senere tid går i retning av at det stilles strengere krav til dyrevelferd. Generelt vil vel de fleste mene, dvs. den allmenne samfunnsoppfatning være, at katter ikke skal være forvillede men holdes som kjæledyr.

Etiske forhold

Det uetiske med hensyn til eierløse/forvillede katter er i hovedsak knyttet til dyrets manglende velferd, smerte eller nød. Det er heller ikke et godt dyrehold når katter holdes på en slik måte at faren for å bli eierløse/forvillede er relativt stor. Det er uetisk at det gis anledning til at det oppstår bestander av eierløse/forvillede katter - det er urett overfor dyret og også overfor mennesker som bryr seg om hvordan dyrene/kattene har det.

Dyrevernmessige forhold

Velferden til eierløse/forvillede katter er varierende. Det kan være et problem, men trenger ikke å være det (variasjon i forhold lokalt, mellom individer og også avhengig av årstid). Dyrevernmessige forhold som forvaltningsområde er underlagt Landbruksdepartementet. Utøvende forvaltningsorgan er Statens dyrehelsetilsyn, med tre forvaltningsnivåer: Sentralforvaltningen, 9 fylkesveterinærer og ca. 200 distriktsveterinærer.

Bestemmelser om allmenn hjelpeplikt og avlivingsrett overfor alle dyr, i medhold av dyrevernloven er nedfelt i § 6. Dette er begrenset til dyr som er vesentlig skadde, sjuke eller hjelpeløse. Utgifter i tilknytning til avlivning i disse tilfeller kan dekkes av staten, som igjen kan kreve dem tilbake fra eventuell eier av dyret.

Dyrevernemdenes primære oppgave er å arbeide for at eiere og innehavere av dyr etterlever dyrevernloven. Katter som ikke kan tilbakeføres til en eier/innehaver faller derfor i prinsippet utenfor nemdas ansvarsområde. Dyrevernemnda kan imidlertid uttale seg om dyrevernmessige forhold generelt, og for eksempel påpeke at det er et problem dyrevernmessig sett med eierløse/forvillede katter i området, og bidra til at noe blir gjort.

Dyrevernloven § 2 angir at dyr ikke skal utsettes for unødig lidelse. Vi vil anta at Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinæren kan fatte vedtak om avliving av eierløse/forvillede katter med bakgrunn i at de lider i utrenghsmål. Hjelpeplikten etter § 6 påhviler den som først påtreffer dyret, og innebærer som oftest at det blir brakt til veterinær. Det forutsettes ikke at staten skal foreta slik innfangning.

Smittemessige forhold

Husdyrloven gir hjemmel til å treffe tiltak overfor dyr med visse smittsomme sykdommer. Myndighet for dette forhold er tillagt Statens dyrehelsetilsyn. Smittevernloven gir hjemmel til å treffe tiltak for forhold som angår smitte til mennesker. Myndighet for dette forhold er tillagt Statens helsetilsyn og lokale helsemyndigheter. Med dagens smittemessige situasjon har husdyrloven og smittevernloven liten relevans i sammenheng med eierløse/forvillede katter.

Miljømessige forhold og hygienisk ulempe

Kommunene har ansvar for miljørettet helsevern og forhold av miljømessig karakter som angår kommunens beboere. Større antall av eierløse/forvillede katter eller overtallige/ukontrollerte kattehold er ofte til sjenanse for nærmiljøet. Det er mange eksempler på avisoppslag og

lignende hvor beboere i området oppfordrer kommunen til å gripe inn og rydde opp på et slikt grunnlag. Kommunehelsetjenesteloven gir hjemmel til dette.

Konklusjon - desimering av bestand

Sammenfatningsvis består problemet lokalt med hensyn til konkrete eierløse/forvillede katter som oftest av ett eller flere av følgende elementer, med tilhørende forvaltningsansvar:

- unødig lidelse i dyrevernavlovens forstand. Forvaltes av Statens dyrehelsetilsyn – distriktsveterinæren.
- miljømessig og hygienisk ulempe. Forvaltes av kommunen.
- en etisk side, som samfunnet generelt har ansvar for.

Et ansvar på nasjonalt nivå er å sørge for hjemmel til forvaltning av dette.

Hold av katt – forebyggende tiltak for å unngå eierløse/forvillede katter

I og med at eide katter er utgangspunktet for eierløse/forvillede katter er det relevant i denne sammenhengen å diskutere hvordan katter holdes som kjæledyr i Norge, og eventuelle ansvarsforhold. Å forebygge at katter blir eierløse/forvillede er etter arbeidsgruppens mening en viktig strategi framfor bare å ”reparere” skaden i ettertid, og vil være en god måte å imøtegå forpliktelsene etter kapittel III. Diskusjonen overlapper til dels med enkelte elementer under pkt. b. (se under).

Dyrevernmessige sider av hold av katt er et anliggende for Landbruksdepartementet, og utøves av Statens dyrehelsetilsyn. Dyrevernavloven gir hjemmel til å gi forskrifter om hold av dyr. Generelt er det vanskelig å håndheve og føre tilsyn med forhold som skjer i private hjem. Dyrehelsetilsynet vil også kunne påvirke gjennom å gi informasjon. Dette kan gis både på sentralt og lokalt. Arbeidsgruppen mener at informasjon og holdningsskapende arbeid trolig er det rette virkemidlet å forsøke innledningsvis. Dyrevernorganisasjoner og andre kan også gjøre en viktig jobb her.

Hold av katt som slippes løs utendørs i perioder av døgnet når dette skjer i by, tettbygde og urbane strøk angår i stor grad nærmiljøet. Det ville være naturlig at det ble gitt hjemmel til å stille krav til dette i kommunale vedtekter, jf. tilsvarende regulering i helseforskrifter fastsatt fram til 1984, for eksempel om hold av produksjonsdyr i tettbygde strøk fordi de kan være til sjenanse for naboer. Uavhengig av dette vil kommunene kunne gi informasjon om hva som bør inngå i et godt kattehold av miljømessige årsaker. Enkelte dyrevernorganisasjoner anbefaler for eksempel at kattene merkes, kastreres/steriliseres, læres til å bruke dokasse inne, og holdes inne om natten. Dette kan være viktige tiltak fra dyreeiers side for å skåne nærmiljøet. Arbeidsgruppen mener at det bør vurderes å gi lovhjemmel til kommunen for å stille krav til kattehold på miljømessig og helsemessig grunnlag. Den generelle utviklingstendensen i denne sammenheng har likevel vært en avvikling av adgang til å fastsette kommunale helseforskrifter etter 1984, at disse erstattes av nasjonale bestemmelser (nasjonale normer), at kommunene i tillegg til dette kun kan gi veiledende retningslinjer eller fatte enkeltvedtak. Hold av katt kan berøre ro og orden lokalt. Av det hensyn kan det også være aktuelt å gi hjemmel til å fastsette lokale stille krav til kattehold for eksempel i politiloven²². Informasjon bør og kan i tillegg benyttes som et virkemiddel.

Vurderinger under punkt b. – ansvarsforhold og anbefalinger

²² Se Vedlegg 9.

Partene (det ratifiserende landet) forplikter seg til å vurdere 1) å sørge for permanent merking av (hunder og) katter, 2) å redusere ikke planlagt avl ved å oppfordre til formeringskontroll, og 3) å oppfordre finnere av herreløse (hunder og) katter til å melde fra til kompetent myndighet.

Merking

Arbeidsgruppen vurderer det slik at identitetsmerking av katter er sentralt i å løse problematikken. Katter kommer lett bort hjemmefra av ulike årsaker, og søker ofte ikke hjem, men etablerer seg på et nytt sted. Krav om merking vil gjøre det mulig å tilbakeføre katter til eier, og vil samtidig gjøre det lettere å avgjøre om en katt er eierløs. Det bemerkes at en likevill ikke uten videre kan betrakte umerkede katter som eierløse. Det må uansett foretas en aktsom vurdering av hvorvidt katten er eid før tiltak for å unngå brudd på straffeloven.

Merking av katter kan iverksettes på flere måter. Ett virkemiddel er informasjon. Dyreeiere kan gis informasjon om nødvendigheten av merking, og at det bør inngå i et forsvarlig kattehold. Ansvar for å gi slik informasjon kan tas av Statens Dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen, dyrevernorganisasjoner nasjonalt og lokalt, lokale forvaltningsledd (kommune, distriktsveterinær), smådyrpraktiserende veterinærer, fôrprodusenter eller andre i kjæledyrnæringen. Arbeidsgruppen vil tilrå at det gis slik informasjon på alle plan.

Et annet virkemiddel er å fastsette et lovbestemt krav om identitetsmerking. Det kan gjøres gjeldende nasjonalt, i visse områder (for eksempel tettbygde strøk, jf. definisjon benyttet av Statistisk sentralbyrå) eller lokalt - der hvor forekomst av eierløse/forvillede katter har vist seg å være et problem. Ut fra en helhetsvurdering vil arbeidsgruppen tilrå at det fastsettes et nasjonalt krav om merking av katt.

Krav om merking av katter bør fortrinnsvis fastsettes i politiloven. Argumentet for dette er at kravet har sammensatt bakgrunn – dyrevern, helse- og hygiene, samfunnsnormer, etikk, ro og orden med mere. Dette taler imot at det fastsettes i særlover, som da kun vil ta utgangspunkt i ett hensyn. Det anbefales uansett at Landbruksdepartementet gis adgang til å gi nærmere bestemmelser om krav til merkingen, for å sikre at dette utføres på egnet og forsvarlig vis.

I politiloven vil krav om merking kunne fastsettes som landsdekkende (noe arbeidsgruppen vil tilrå), eller også som en hjemmel til at kommunene kan stille krav om merking i kommunale vedtekter. Flere kommuner har uttrykt ønske om dette. Alternativt kan krav om merking av katt for eksempel fastsettes i dyrevernlovgivningen²³.

Oppfordring til formeringskontroll

Det virker også sentralt i problematikken å redusere dagens ”overproduksjon” av kattunger. Formeringskontroll, med sterilisering av hunnkatter og kastrering av hannkatter hvis dyrene ikke skal brukes i avl, bør inngå som en del av et ansvarlig kattehold, også for å redusere den miljømessige belastningen (adferd som streifing og markering). Arbeidsgruppen vil tilrå at det gis informasjon om dette, av samme parter som nevnt under merking²⁴.

Melding til kompetent myndighet

Melding om eierløse/forvillede katter bør gå respektivt til kommunen eller distriktsveterinæren, avhengig av om det er et miljømessig eller dyrevernmessig problem.

²³ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 4.

²⁴ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 5.

Samordnet forvaltning

Det er også mulig å samordne dyrevernmessige og miljømessige hensyn og tillegge ansvaret for håndteringen av eierløse/forvillede katter til en etat. Ofte vil begge kategorier av problemer være tilstede i varierende grad. Det vil uansett være naturlig med et tverr-etatlig samarbeid om dette. Distriktsveterinæren har ofte viktig kompetanse i forhold til problemløsningen prinsipielt og praktisk, men har på den annen side mindre ressurser til å være ”aksjonsorgan”, jf. bemanning og ressursituasjon. Det er videre klare fordeler ved å samordne informasjon til dyreeier for både miljø- og dyrevernmessige forhold. Når personer ønsker å gi melding om eierløse/forvillede katter vil det være en brukervennlig forvaltning å ha en klar instans å henvende seg til.

Kapittel 18. Dyrevernavloven

Dyreeiers forpliktelser

Dette er regulert i dyrevernavloven, og er såpass omfattende at det ikke gjennomgås her.

Avlivning i medhold av dyrevernavloven (og husdyrloven)

Hjemmelsgrunnlag for avlivning av eierløse/forvillede katter i brev fra Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen (vedlegg 4). Det angis her med at eventuell innfangning og avlivning i medhold av dyrevernavloven utelukkende kan skje i de tilfeller hvor innfangning og avlivning ut fra en dyrevernmessig vurdering anses for å være nødvendig for å forhindre at dyret kommer ”i fåre for å lida i utrensgsmål”, jfr. dyrevernavlovens § 2. Når det gjelder husdyrlovens bestemmelser, må eventuell innfangning og avlivning være begrunnet i at man [kompetent veterinærmyndighet] på den måten gjør det som anses nødvendig for å forebygge, begrense eller utrydde sykdommer hos dyr. Det er neppe grunnlag for å hevde at katter som kan defineres som eierløse representerer større eller annen smittefare enn katter som påviselig kan tilbakeføres til en eier. Det konkluderes i brevet med at kattens status som eiet eller eierløs ikke kan tillegges selvstendig betydning når det gjelder spørsmålet hvorvidt dyret kan avlives i medhold av husdyrlovens eller dyrevernavlovens bestemmelser.

Hjelpeplikt og avlivingsrett

Hjelpeplikt og avlivingsrett i henhold til dyrevernavlovens § 6: bestemmelsene i § 6, første ledd statuerer at enhver har en hjelpeplikt overfor dyr som: ”synlig er sjukt, skadd eller hjelpelaust”. Hvorvidt et dyr oppfyller disse kriteriene må bero på en konkret vurdering. Det nevnes i denne sammenheng i forarbeidene²⁵ at det skal en del til for at et dyr regnes som ”hjelpelaust”.

I § 6, annet ledd hjemles avlivningsrett overfor dyr når det er ”klårt at dyret ikkje kan leva eller verta godt att...”. Også her må det foretas en konkret vurdering av om lovens vilkår er oppfylt.

I henhold til § 6, tredje ledd dekkes utgiftene til tiltak etter annet ledd av staten ved Statens dyrehelsetilsyn – fylkesveterinæren. Midler til dette tas fra Post 73, en budsjettpost i Statsbudsjettet som i hovedsak skal dekke utgifter ved tiltak mot alvorlige smittsomme dyresjukdommer. Budsjettposten kan også innenfor visse rammer benyttes til å dekke enkelte tiltak etter dyrevernavloven, herunder utgifter til avlivning av eierløse sjuke katter.

²⁵ Ot. prp. 27 (1973-74) vedr. hjelpelaust: “...all grunn til å tru at kjem til å (lida), så fram det ikkje får hjelp eller vert teke livet av, t.d. eit dyr som står i skorfeste.”

For 1999 har Landbruksdepartementet sagt at erstatninger som følge av tiltak etter bisjukdomsloven, lov om farlige hunder, dyrevernloven og fiskesjukdomsloven samlet ikke må overskride kr. 300.000.

Bortkomne dyr (hittedyr, konkret løshunder) og dyrevernloven

I forarbeidene til dyrevernloven²⁶ er det uttalt følgende vedrørende løshunder: ”Arbeidsgruppa har vurdert rapportering om, samt innsamling og oppbevaring av hittehunder, som et område som generelt ligger utenfor de forhold som bør omfattes av dyrevernloven. Slike forhold kan eventuelt reguleres i politivedtekter eller lignende”. Her har en tenkt på løshunder generelt, og ikke de som omfattes av § 6.

Kapittel 19. Kommunehelsetjenesteloven

Se også vedlegg 10. Miljø- og helseaspekter i relasjon til eierløse/forvillede katter. Notat av Finn A. Johnsen.

Husdyr og kjæledyr kommer inn under begrepet biologiske og sosiale miljøfaktorer “som til enhver tid direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen”, jr. lov om helsetjenesten i kommunene § 4 a – 1. Den lokale helsetjeneste har således et ansvar for å treffe tiltak for å forebygge eventuelle helseskader eller helseproblemer knyttet til dyrehold.

Aktuelle problemstillinger kan være:

- Hold av husdyr (ut over hund, katt, og dyr i bur) i tettbygde strøk.
- Dyreeiere med uforholdsmessig mange hunder eller katter, og hvor dette er til sjenanse for naboer.
- Klager over plager som følge av eide eller eierløse/forvillede katter.
- Bekymring for eierløse/forvillede katter.
- Klager over utlegging av mat til eierløse/forvillede katter.
- Støy.
- Smittefare.
- Forurensning.

Disse problemstillingene kan det være aktuelt å vurdere i forhold til kommunehelsetjenestelovens bestemmelser i kapittel 4 a. Etter § 4 a – 2 skal kommunestyret ha tilsyn med faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen, og det kan fattes vedtak om blant annet retting av forhold. I saksbehandlingen er det viktig å vektlegge både de positive faktorer som dyrehold representerer for eier, og det ansvar den enkelte dyreeier har. Dette må veies mot de eventuelle negative helsemessige konsekvenser dyreholdet kan ha for nabo/klager, jf. strekpunktene ovenfor.

Man må være oppmerksom på at konflikter med naboer som følge av dyrehold, kan måtte vurderes etter naboloven og ikke etter kommunehelsetjenesteloven.

²⁶ Ot. prp. nr. 7, s. 11.

Kapittel 20. Husdyrloven og smittevernloven

Med dagens smittemessige status representerer katter generelt liten risiko med hensyn til vesentlige smittsomme sykdommer som kan overføres til andre dyr og til mennesker. Det er heller ikke holdepunkter for at eierløse/forvillede katter generelt har en annen smittemessig status enn eide katter. Det er som oftest lite aktuelt å treffe vedtak med bakgrunn i husdyrloven eller smittevernloven, selv om det kan være aktuelt i enkelttilfeller, eller dersom den smittemessige situasjonen skulle endre seg.

Husdyrloven

Husdyrloven gir hjemmel til tiltak overfor dyr med visse smittsomme sykdommer.

Smittevernloven

Se også vedlegg 10. Miljø- og helseaspekter i relasjon til eierløse/forvillede katter. Notat av Finn A. Johnsen.

Helse- og sosialsektoren i kommunene har ofte fattet vedtak om desimering av eierløse/forvillede katter og også om at privatpersoner må redusere antall katter (og andre dyr) i sin bostand, med bakgrunn i smitte- og helsefare overfor mennesker. I de senere år er man i økende grad blitt klar over at muligheten for overføring av sykdommer til mennesker fra katt (herunder eierløse/forvillede katter) synes å være sterkt overvurdert, slik at det sjelden er juridiske holdepunkter for å fatte denne type vedtak med hjemmel i smittevernloven.

Kapittel 21. Rettslige sider ved bestandsregulering

Regulering av bestanden av eierløse katter

Katter er ikke beskyttet av legalitetsprinsippet og heller ikke gitt strafferettslig vern i lov av 22 mai 1902 nr 10 (straffeloven). Eide katter har en indirekte beskyttelse gjennom legalitetsprinsippet ved at eier/innhaver ikke kan pålegges plikter uten lovhjemmel. Eide katter har også en indirekte beskyttelse av straffeloven ved at inngrep overfor disse er å anse som skadeverk på annen manns eiendom. Dyrevernavloven fastsetter at katter ikke skal påføres unødig lidelse, samt statuerer en hjelpeplikt og avlivingsrett i nærmere bestemte tilfeller. Eide og eierløse katter faller utenfor viltlovens anvendelsesområde. Etter dette er det ikke behov for en særskilt hjemmel for å avlive/sterilisere/kastrere eierløse katter.

Det påpekes at tiltak overfor eierløse katter må skje innenfor rammen av dyrevernavloven, dvs at de ikke må påføres unødig lidelse. Dette innebærer at en må ha en tilfredsstillende grunn for å avlive, sterilisere eller treffe andre tiltak overfor katten. Videre må tiltaket foretas på en dyrevernmessig akseptabel måte.

Videre må en prøve å unngå brudd på straffeloven § 291 eller 391. Dersom en avliver eller steriliserer en eid katt har man foretatt skade på annen manns eiendom. Dette er ikke i seg selv tilstrekkelig til at handlingen er straffbar. I norsk rett er skyld et vilkår for straff. Dette innebærer at man ikke kan straffes for skadeverk på annen manns eiendom med mindre det var overveiende sannsynlig at katten var eid eller det kan tilskrives vedkommende som uaktsomt at han ikke skjønnte at denne katten tilhørte noen.

Konklusjon

Myndighetene trenger ikke en særskilt hjemmel for å regulere bestanden av eierløse katter. Slik regulering må skje innenfor rammen av dyrevernloven. En må søke å unngå brudd på straffelovens bestemmelser om skadeverk på annen manns eiendom²⁷.

²⁷ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 2.

Del V
Generelt om tiltak overfor eierløse/forvillede katter

Kapittel 22. Aktuelle løsninger og erfaringer fra dette

22.1 Modell 1 - avlivningsaksjoner

Det har opp gjennom tidene vært relativt vanlig flere steder i landet (og spesielt i byer) å måtte foreta ”desimering” av flokker av eierløse/forvillede katter med bakgrunn i stort omfang. Enkelte steder i Norge har kommunene hatt kommunalt ansatte kattefangere (Oslo, Trondheim). Andre kommuner har engasjert skadedyrfirmaer (for eksempel Anticimex) til å gjøre jobben (Stavanger og Tønsberg). Tidligere ble kattene oftest avlivet ved skyting. I den senere tid er innfangning i feller blitt benyttet, med påfølgende medikamentell avliving hos veterinær. Desimeringen ble foretatt enten i regi av kommunen, og med hygiene- og helseproblemer som beveggrunn, eller av Statens dyrehelsetilsyn, med dyrevern som beveggrunn. Et vesentlig problem med avlivingsaksjoner er risiko for at eide katter tas med i dragsuget. Avlivingsaksjoner møter enkelte steder økende grad av motstand av flere grunner.

Det er flere uheldige sider ved avlivingsaksjoner:

- lokal motstand og kritikk
- mange mener det er uetisk å avlive friske dyr
- en kan ikke være sikker på at katten ikke har en eier
- bestanden tar seg raskt opp igjen ved at nye katter kommer til området (Tabor 1981, Passanisi og Macdonald 1990, Oslo kommune 1996, Helsesjefen i Stavanger 1996).
- aksjonene må ofte gjentas eller foretas kontinuerlig hvis nedgangen i bestanden skal vare ved (kostbart, kontroversielt).

En strategi basert på at eierløse/forvillede katter avlives har mange steder vist seg kun å ha en kortsiktig effekt. Som oftest må da desimeringer gjentas.

Andre problemer knyttet til avliving som en hovedstrategi er de negative implikasjonene det medfører om disse dyrenes status i samfunnet; at katter, som i utgangspunktet er tiltenkt å være et kjæledyr i Norge, på grunn av at de kommer på avveie og formerer seg ukontrollert plutselig blir et problem som må utraderes. Kattene kan for så vidt ha en akseptabel livsverdi, men blir avlivet fordi de ikke ”passer inn”.

Avlivning kan også være den løsningen som totalt sett er best egnet på en gitt lokalitet, ut fra forutsetningene.

22.2 Avskyting

Avskyting kan være problematisk. Som avlivingsmetode stilles det store krav til treffsikkerhet å skulle avlive et såpass lite dyr, med stor bevegelighet, på avstand (arealet/utstrekningen til selve kroppen på en sammenkrøpet og kanskje avmagret katt, pelsen ikke inkludert, er ikke særlig stor). Det vil være en viss fare for feilskyting. Skytingen må skje på dagtid, med den

ulempe også barn kan bli vitne til det. Skyting i boligområder kan medføre risiko for å treffe personer. Arbeidsgruppen mener at katter fortrinnsvis bør innfanges før avlivning foretas, hvis det er praktisk mulig.

22.3 Modell 2 - kastrering/sterilisering, merking og utplassering

På engelsk omtales dette som "alter-release" ("alter" i betydningen å kastrere/sterilisere).

Målet er å foreta en kontrollert begrensning av eierløse/forvillede katter slik at en får en stamme av friske uproduktive katter. Flere steder i utlandet og nå etter hvert i Norge har man hatt gode erfaringer med å velge dette som et alternativ til avlivning, eksempelvis i Stavanger (Helsesjefen), Lærdal, Danmark (Haderslev kommune 1984), Storbritannia (Passanisi og Macdonald 1990) og USA (Johnson 1995).

Fordeler med dette er:

- redusert luktmarkering
- redusert paringsadferd (bråk og tiltrekker seg andre katter)
- redusert tilsig av andre katter (revir).

Det er fordeler ved å ha et begrenset antall katter i boligområder og på gårdsbruk. Kattene bekjemper rotter og mus på en effektiv og giftfri måte. Kattene kan også fylle et sosialt behov hos mange. Det er vist at personer som deltar i "alter-release" prosjekter ofte oppnår en følelse av positiv mestring og å ha bidratt til noe meningsfylt. Kattene som settes ut igjen i ordnede former (fôrvert og tilsyn) blir ofte til glede for nærmiljøet.

Kort beskrivelse av framgangsmåte

- de organisatoriske og økonomiske sider av saken klareres.
- avtale gjøres med veterinær.
- motta melding om katter.
- annonsering/kunngjøring av "aksjoner".
- kattene vurderes før og etter innfangning mht. eierforhold, om de virker tamme etc.
- lokale forhold vurderes (om stedet er egnet for utekatt, mulighet for fôrvert, tilholdssted).
- innfangingsfelle settes ut.
- journalføring av tid, sted og dyrets signalement ved innfangning.
- kattene bringes til veterinær for vurdering.
- katter som er vesentlig sjuke/skadde ved innfangning avlives.
- kattunger og ungekatter som har dårlig forutsetning for å klare seg ved utsetting avlives.
- hannkatter kastreres, hunnkatter steriliseres. Øretatovering.
- eventuell annen behandling gis (av tenner, mot lus, ormekur, vaksine).
- post-operativ oppstalling ca. 2 dager for hannkatt, 4-5 dager for hunnkatt.
- tamme katter kan forsøkes omplassert.
- utplassering hvor innfanget.
- fôring, tilsyn og oppholdssted i regi av en fôrvert.

De fleste steder i Norge er klimaet for strengt vinterstid til at man kan akseptere å ha eierløse/forvillede katter som ikke sørges for som nevnt i siste strekpunkt. En forutsetning for at "alter-release" velges som løsning er dessuten at noen i nærmiljøet er interessert i at kattene skal settes ut igjen.

Det bør heller ikke være for mange katter som settes ut på hvert sted, og det bør ikke være vesentlige konflikter/interessekonflikter i nabolaget på grunn av kattene. Det er likevel en erfaring (for eksempel fra Trondheim) at publikum fikk et mye bedre forhold til de gjenværende kattene etter at de var kommet under kontroll og at dyreholdet var ”på stell”.

22.4 Noen erfaringer

Uansett om avlving eller ”alter-release” velges må det etterstrebes ikke å ta feil av eide og eierløse/forvillede katter. Dette kan være vanskelig. Tamme katter kan bli skremt og agiterte ved innfangning, mens forvillede katter kan bli paralyisert av skrekk. Dyrets ytre gir heller ikke konkrete holdepunkter for å avgjøre om katten er eid, med mindre det er synlig merket. Også eide katter kan vise skyhet og aggressiv atferd hvis de blir skremt, er i ukjente omgivelser, blir konfrontert, eller som et resultat av uvøren håndtering. Katter som er et stykke hjemmefra vil oftest uansett vise sky adferd. Dersom det er en stund siden katten har vært i kontakt med mennesker kan det ta tid og kreve særlige kunnskaper om katteatferd for å fastslå om den egentlig er tam.

Som omtalt tidligere kan man ikke forutsette at umerkede katter ikke er eide, uavhengig av om merking blir et krav.

Katteiere bør gis anledning til å treffe forholdsregler. Ved enkelte aksjoner på mindre steder har eiere blitt oppfordret til å merke umerkede katter med neglelakk mens aksjonen pågår. Aksjoner bør varsles både lokalt ved oppslag i det aktuelle området og via lokal dagspresse. Katteiere bør opplyses om hvor de kan henvende seg for å få igjen katten dersom den blir innfanget.

Aksjoner bør ikke foretas i ferietiden. Katter er ofte utendørs/hjemmefra flere dager i strekk på sommeren. Dersom andre passer katten i ferien kan den fort utebli så lenge ”matmor” er bortreist. Folk som passer/mater katter for andre i ferien følger ofte ikke så godt med, eller kjenner kanskje ikke kattens atferd godt nok til å vite hva de skal gjøre i spesielle situasjoner (hvis katten blir borte, eller må holdes innendørs). Det kan også være problematisk å holde katter inne flere dager i strekk hvis de er vant til å gå fritt inn og ut.

Oppstalling av kattene, enten i påvente av avklaring av eierforhold, eller etter kastrering/sterilisering må skje på egnet sted. Det angis å være en lite gunstig løsning å forsøke å oppstalle kattene i private hjem. Dette har vært løst ved tilgang til lokaler til dette formål (brakke eller lignende), eller ved at oppstallingsbur kjøpes inn og settes på dyreklinikken som foretar behandling av kattene. Det finnes for eksempel ferdige bursystemer på hjul, med dobbelt bunn og 6 bur i ett (anvendt i Bergen).

Det kan være uheldig å overlate utredning av tilfellene til skadedyrkontraktør eller annen med økonomisk interesse i saken.

Enkelte steder har kommunen inngått avtaler med dyrevernorganisasjoner om dekning av direkte utgifter til innfangning og avlving, eller kastrering/sterilisering og merking av eierløse/forvillede katter. Helse-, hygiene- og trivselsmessige problemer meldes og registreres av helsesjefen. Dyrebeskyttelsen mottar oppdragene herfra, og har rapporteringsplikt til helsesjefen om antall behandlede katter.

Det kan også være nyttig å formidle kontakt til kommuner som har erfaring innen håndtering av eierløse/forvillede katter.

I Tønsberg kommune har kommunaldirektøren for helse- og sosialsektoren 24.03.1995 vedtatt ”Regler for innfangning og avliving av eierløse katter”.

Dyrebeskyttelsen Norge nedla i 1995 arbeid²⁸ med å vurdere forholdene rundt eierløse katter, og sendte et brev datert 01.05.95 til Landbruksdepartementet; "Forslag til forskrifter for kommunal håndtering av eierløse katter" med forskriftsforslaget som vedlegg. Forslaget inneholder mye god informasjon.

I Stavanger er det observert at andel av de eierløse/forvillede kattene som ble kastrert/sterilisert som var tamme katter var det første året 36%, det andre året 53% og det tredje året 57%. Dette kan tolkes som å underbygge at eide katter er utgangspunktet for eierløse/forvillede katter. Videre viser det at ”problemet” gjenoppstår hvis ikke årsaken adresseres.

Det har flere steder kampanjer i regi av lokale veterinærer og dyrevernerorganisasjoner vært arrangert og annonsert med oppfordring til katteeiere om å foreta merking, kastrering, sterilisering og vaksining av kattene sine, ofte til en redusert ”pakkepris”. Veterinærene har ofte igjen for dette i form av at det opprettes nye kundeforhold.

22.5 Samarbeid mellom kommune, distriktsveterinær og dyrevernerorganisasjoner

Motsetninger/”kattekrig”

Avlivingsaksjoner har flere steder ført til nabokrangel, opprør mot den som iverksetter dem, og mot de som er satt til å utføre selve avlivningen. Publikum er ofte opptatt av disse spørsmålene, og media profilerer ofte uenigheten maksimalt. I den senere tid har ofte kommunene inngått samarbeid med de dyrevernerorganisasjonene. Sistnevnte kan gjøre en verdifull jobb med de mer arbeidskrevende sidene av håndteringen av problemet, men mangler ofte midler. Mange steder finnes det likevel ikke slikt lokalt engasjement.

Stavanger

Etter flere års kamp (”kattekrig”) mellom Stavanger kommune, som ville avlive byens hjemløse katter, og Dyrebeskyttelsen, som kjempet for å holde kattene i live, har de samarbeidet siden 1996 om å redusere bestanden. Miljøhygieniker Inger Gjødrem ved helsesjefens kontor i Stavanger kommune opplyser at antallet henvendelser om hjemløse katter er redusert etter at de inngikk avtalen med Dyrebeskyttelsen. Det er nå helt klart at kastrering og sterilisering er en meget god ordning i forhold til avlivning (Aftenposten). I løpet av de tre årene ordningen har fungert er 676 katter kastrert eller sterilisert og 194 katter avlivet på grunn av sykdom eller skader. Kommunen har betalt 288.000 kroner i veterinærutgifter etter bestemte satser for nødvendige tiltak (dvs. kastrering, sterilisering eller avliving), mens Dyrebeskyttelsen tilrettelegger det praktiske. I snitt er det håndtert 225 katter/år, til en kostnad av kr 426/katt. Kommunaldirektøren for helse- og sosiale tjenester i Stavanger kommune, Sissel Stenberg er meget fornøyd med dette prosjektet.

²⁸ Deltagere i utvalget var Bjarne Braastad – adferdsspesialist, Inger Lazzeri – Dyrebeskyttelsen Norge, Svern Kristiansen – Fremskrittspartiet, tidligere aktiv dyreverner, Kari Mills – Dyrebeskyttelsen Sør Rogaland, Toralf Metveit – veterinær og Dyrebeskyttelsen Norge, Linda Must - jurist, Bernhard Sigerland – referent.

Trondheim

Det henvises her til rapport nr. TM 97/02, av Hjørdis Bakke, Trondheim kommune, ”Prosjekt utekatt – bestandskontroll av utekatter”. Rapporten gir en beskrivelse av et forsøk gjennomført i to boområder i Trondheim, med bestandskontroll av utekatter ved hjelp av kastrering, sterilisering og utplassering. Beboernes opplevelse av katteplager ble markert mindre etter tiltakene. Prosjektet var et samarbeid mellom Trondheim kommune, Avdeling for miljørettet helsevern og Dyrebeskyttelsen i Trondheim og Omegn, som gikk fra 1994-1995 og hvor formålet var å undersøke virkningen av slik bestandskontroll.

Oslo

I Oslo administrerer distriktsveterinæren at en veterinærstudent foretar innfangning og avliving (medikamentelt) av en del eierløse/forvillede katter. Kommunen dekker kostnader ved avliving, hold av bil, og betaling til ”kattefanger”. Publikum som melder inn slike katter må underskrive en erklæring som blant annet går på at katten virkelig er eierløs/forvillet.

Bergen

Tilsvarende samarbeid med kommunen som i Stavanger. Teknisk etat i kommunen transport av innfangede katter til avtalt veterinær.

Moss

Moss og omegn Dyrebeskyttelse mener at merking av eide katter er sentralt i problematikken, og bidrar til å redusere problemene rundt overproduksjon av kattunger ved å arrangere kampanjer med tilbud om merking, kastrering og sterilisering til priser subsidiert av foreningen, samt omplasserer kattunger. I løpet av de siste 10 årene har foreningen omplassert 800-900 hittekatter. Kattene oppstalles i senere tid i et eget ”kattehus” før omplassering. I 1998 brukte foreningen ca. 65.000 kroner til arbeidet med katter.

Moss kommune har i mange år praktisert fjerning av eierløse katter som er til sjenanse. Dette gjøres ved at en felle settes opp på eiendommen til den som er plaget av katten, men kun om natten. En prøver å ta rede på om noen av de nærmeste naboene har katt og hvordan disse ser ut. De siste 3 årene er det på denne måten avlivet ca. 50 katter per år (opplysninger i brev fra K. O. Stensrud, 1513 Moss).

Kapittel 23. Arbeidsgruppens tilråding om tiltak overfor kattene

Nyanserte tiltak

Arbeidsgruppen vil innføre begrepet nyanserte tiltak. Dette vil dreie seg om en ”policy” (for eksempel hos en kommune eller en dyrevernorganisasjon) hvor man tilkjenner at man har til intensjon å gi vurdere hvert tilfelle, og vil treffe tiltak som finnes mest hensiktsmessig ut fra en total vurdering av dyret, forholdene rundt det, og de lokale muligheter og interesser, men også realistiske begrensninger. Med andre ord utelukkes ikke verken avliving eller ”alter-release” som en mulighet i utgangspunktet.

Arbeidsgruppen mener at tidlig innsatte nyanserte tiltak trolig vil ha høyest kostnytte-faktor, størst mulighet for å lykkes, og få størst tilslutning. En policy om nyanserte tiltak kan være en viktig forutsetning for at publikum skal gi melding på et tidlig stadium, fordi dette ofte vil avhenge av tillit til at velfunderte beslutninger vil bli tatt.

Kapittel 24. Hva gjøres i andre land?

Italia²⁹

I Italia er det en statlig "Rammelov for kjæledyr og for forebyggelsen av streifdyrphenomen (av dyr som blir etterlatt av eieren", lov nr. 281 av 14.08.91. I henhold til loven skal viltlevende katter steriliseres (særlig hunnkatter) og deretter slippes fri (§2, punkt 8). Enkeltpersoner gis lisens til å fange slike katter, og bringe dem til en godkjent veterinær for sterilisering og oppbevaring i 4-5 dager før de slippes fri. Regningen sendes kommunen. Den italienske stat har bevilget flere titalls millioner kroner til dette formålet og til tiltak mot løshundproblemet. Viltlevende katter kan kun avlives dersom de er alvorlig syke eller ikke kan behandles (§2, punkt 9). Provinsene pålegges å utarbeide planer for å unngå omstreifing hos dyr, herunder informasjonsarbeid og kurs (§3, punkt 3 og 4). Den som forlater et kjæledyr de er eier av, kan bli straffet med bøter på 400-4000 kroner (§ 5, punkt 1).

Sverige

Sverige har utarbeidet en Lagrådsremiss som ennå ikke er vedtatt, med forslag til lovgivning som for en stor grad gjenspeiler kjæledyrkonvensjonen.

USA

Flere stater i USA har vedtatt lovfestet krav om merking og registrering av, og innbetaling av lisens for kjæledyr.

Kapittel 25. Ethiske vurderinger

Noen betraktninger omkring dyreetiske dilemmaer og dyrevern er diskutert under kap. 15.

Rådet for dyreetikk

Gjengivelse av sammendraget fra en uttalelse fra Rådet avgitt juni 1997 om bortkomne og forvillede katter:

Kattens natur tilsier at det alltid vil være katter som kommer bort fra sin eier, og eventuelt forvilles. Antallet bortkomne og forvillede katter vil imidlertid kunne reduseres gjennom allemen bevisstgjøring om ansvarlig dyrehold. Rådet anbefaler at alle katter individmerkes, slik at eieren kan la seg oppspore.

Det er etisk konfliktfylt å skulle avlive en frisk katt som er innbrakt fordi eiers identitet er ukjent. I dag er det noen steder frivillige organisasjoner som på eget initiativ tar slike katter i forvaring for videre omplassering. Rådet mener at det bør ytes noe offentlig støtte til frivillige organisasjoner som omplasserer katter.

²⁹ Kilde: Dyrebeskyttelsen Norge i brev datert 01.05.95 til Landbruksdepartementet.

Rådet erkjenner at eierløse katter kan formere seg så sterkt der tilgangen på mat er god at bestandene kan bli så store at de enkelte steder er til allmen sjenanse. Rådet mener derfor at det i problemområder bør gjennomføres et systematisk opplegg for bestandskontroll basert på kastrasjon av villkatter.

Verdigrunnlag

Problematikken som er omtalt i utredningen er svært sammensatt, både når det gjelder forhold rundt kattene selv, deres dyrevelferd, årsaker til at katter blir eierløse/forvillede, eierforhold, hvordan kattene berører personer i nærmiljøet og spesielle interessegrupper, de ulike offentlige forvaltningsinstanser som er mer eller mindre involvert, hvor hovedansvaret ligger, og måten problemene håndteres på lokalt.

Det er sterke innslag av dyreetikk i hele problemkomplekset. Dette gjenspeiles ved at forvillede katter vekker et stort engasjement hos mange i befolkningen. Måten disse problemene løses på, eller eventuelt at ingen engasjerer seg i å løse det, kan bidra til å påvirke fundamentale holdninger i vårt samfunn - holdninger som berører hvilke livsvilkår samfunnet aksepterer for dyr, hvilke krav som stilles til dyreeiere, hvordan vi håndterer dyr som er blitt til bryderi, og hvilken status/egenverd vi tillegger dem.

De etiske elementer bør inkluderes i alle aspekter av vurdering av problematikken. Rent konkret mener arbeidsgruppen at det medfører enda en beveggrunn til å foreta seg noe i det hele tatt, jfr. kap. 2, og at en sentralt fra bør angi hovedtrekkene i det som vurderes som egnede løsninger. I beste fall kan dette gi en generell holdnings- og verdigevinst for samfunnet.

Videre vil det dyreetisk sett være helt sentralt å vektlegge forebyggende tiltak, for å unngå og i størst mulig grad begrense at eierløse/forvillede katter oppstår. Når det gjelder det administrative forhold er det viktig med en klar ansvarsoppgang. Løsningene som velges bør tilpasses forholdene lokalt, blant annet for å unngå forargelse over manglende ivaretagelse av de dyreetiske aspekter. Dette bør også gjenspeiles i eventuelle beskrivelser av tiltak overfor eierløse/forvillede katter. Om mulig bør formuleringer være basert på respekt, omsorg og toleranse.

Tiltak overfor eierløse/forvillede katter bør ikke medføre at katteeiere i området opplever dette som en ”trussel” mot deres katter. Dyreeiers følelsesmessige engasjement i sitt kjæledyr bør respekteres som den samfunnsrett det er og den sosiale betydning slike følelsesmessige bånd har.

Også når det gjelder eide katter vil et godt kattehold, med gjerne få men velholdte katter bidra til å redusere det generelle irritasjonsmomentet som kan oppstå på grunn av interessekonflikter, bråk og sjenanse på grunn av eide katter som slippes ut i tettbygde strøk. Økt fokus på eiers ansvar og et godt kattehold vil kunne bidra i denne retning.

Etiske verdier som medmenneskelighet, respekt for liv, evne til empati og omsorg er viktige verdier i dagens samfunn, som vi bør stå vakt ved. Disse verdiene kommer til anvendelse ikke bare overfor andre mennesker, men også i møte med dyr i vårt nærmiljø. I en diskusjon av hvordan eierløse/forvillede katter bør håndteres er det viktig å ha for øye at måten dette gjøres på også påvirker menneskene som er involvert.

Arbeidsgruppen ser det som svært viktig at problematikken tas på alvor og settes på dagsordenen. Problemene bør løses på en slik måte at både faglige og etiske hensyn ivaretas.

Del VI *Økonomiske vurderinger*

Kapittel 26. Ressursbruk og kostnytte

Arbeidsgruppen mener at bruk av midler til å løse problemene rundt eierløse/forvillede katter er berettiget ut fra de negative eksterne effekter som oppstår når antall eierløse/forvillede katter blir stort på et sted.

Det vil til en hver tid være behov for å gjøre noe konkret overfor eierløse/forvillede katter etter hvert som de dukker opp. I og med at formering og tiltrekking av andre katter raskt kan øke omfanget lokalt vil det være ressursmessig riktig å sette inn tiltak på et tidlig stadium, dvs. før det blir mange slike katter. Imidlertid løser ikke dette bakenforliggende årsaker til at fenomenet oppstår. En reell løsning av problematikken må innebære forebyggende tiltak. De forebyggende tiltak som foreslås innebærer få direkte kostnader. Det antas at forebyggende tiltak kan medføre en vesentlig reduksjon i antall eierløse/forvillede katter som må håndteres. Det største løsningspotensialet og høy kostnytte-faktor ligger derved i satsning på 1) forebyggende tiltak koblet med 2) å sette inn tiltak overfor de konkrete kattene på et tidlig stadium, før de blir mange.

Ved valg av løsningsstrategi overfor de konkrete eierløse/forvillede kattene vil kostnytte-verdien i hovedsak være knyttet til om tiltak settes inn på et tidlig stadium eller ikke, og i mindre grad hvilket løsningsalternativ som velges (avlivning eller kastrering/sterilisering og utsetting).

Kapittel 27. Forebyggende tiltak

Forebyggende tiltak dreier seg i hovedsak om informasjon og holdningsskapende arbeid overfor katteeiere og samfunnet for øvrig. Kostnader ved dette vil avhenge av hvilken informasjonsstrategi som velges.

Enkelte virkemidler i denne sammenheng innebærer få direkte kostnader, for eksempel å anmode smådyrpraktiserende veterinærer om å informere katteeiere om at det er ønskelig at de merker og kastrerer/steriliserer kattene sine. Media og dyrevernorganisasjoner vil også kunne bidra til informasjons- og holdningsskapende arbeid uten direkte kostnader.

Kostnader ved eventuell utarbeidelse av brosjyrer, annonser etc. følger av vanlige markedspriser.

Arbeidsgruppen mener at statlige organer, for eksempel Landbruksdepartementet og Statens dyrehelsetilsyn, bør stå for nasjonalt informasjons- og holdningsskapende arbeid. Tilsvarende bør også følges opp lokalt, av de ulike aktører der. Dette gjøres også til en viss grad i dag av involverte instanser; kommunen, dyrevernemnd, distriktsveterinær og dyrevernorganisasjoner, via ulike kanaler.

Eventuelle endringer i regelverk (lov, forskrifter) innebærer ingen direkte kostnader, i og med at det her ikke er foreslått løsninger som vil medføre økt tilsynsansvar eller administrative utgifter.

Økt grad av merking og kastrering/sterilisering³⁰ innebærer en viss merutgift for dyreeier. Disse vil også i høy grad være i dyreeiers interesse. En forskyvning av ressursbruk fra å håndtere eierløse/forvillede katter, og over til et ansvarlig kattehold er etter arbeidsgruppens mening den riktige måten å løse problematikken på. Kun merking foreslås som obligatorisk.

Kapittel 28. Tiltak overfor konkrete eierløse/forvillede katter

28.1 Direkte kostnader

Direkte kostnader ved tiltak overfor eierløse/forvillede katter er her estimert. Dette er blant annet basert på avtaler med privatpraktiserende veterinærer om gunstige priser.

Direkte kostnader:

- innfangingsbur	kr 800-900
- kastrering av hannkatt*	kr 200-250
- sterilisering av hunnkatt*	kr 500-600
- avliving, voksne katter ^r	kr 300
- ormekur	kr 30
- lusebehandling	kr 40
- fôr osv. ved oppstalling	kr 15 / døgn

* Inkludert øretatovering.

^r Det stilles etter hvert større krav til avhending av kjæledyrkadaver. Tradisjonelle anlegg for håndtering av animalsk avfall tar ikke lenger i mot hunder og katter. I økende grad benyttes kjæledyrkrematorier til forbrenning av disse. Kostnader til avfallshåndtering må innberegnes i avlivingskostnader.

Anskaffelse av innfangingsbur er erfaringsmessig en nødvendighet. I tillegg kommer transportutgifter, og eventuelt utgifter til oppstillingssted. Det er behov for oppstalling både ved løsninger hvor kattene kastreres/steriliseres og slippes ut (2-3 dager for hannkatter og 5-10 dager for hunnkatter), men også i tilfeller hvor kattene skal avlives hvis det må foretas en avklaring av eventuelle eierforhold. I noen tilfeller er dette løst ved innkjøp av oppstillingsbur som plasseres på dyreklinikken. Andre steder benyttes for eksempel en brakke. Oppstalling av innfangede eierløse/forvillede katter i private hjem angis av de som har prøvd dette å være en dårlig løsning.

28.2 Erfaringer fra totale kostnader i større byer

Stavanger kommune har utbetalt ca. kr. 265.000 totalt over 3 år til Dyrebeskyttelsen Sør-Rogaland til dekning av direkte kostnader ved innfangning og avliving eller kastrering/sterilisering og merking av eierløse/forvillede katter. I løpet av perioden fra april 1996 og ut året 1989 ble 450-500 eierløse/forvillede katter kastrert/sterilisert og merket. En tredjedel av disse ble omplassert (bortkomne tamkatter) og resten satt ut igjen. Ca. 150 katter ble avlivet. Dyrebeskyttelsen brukte i forbindelse med prosjektet ca. kr 100.000 av egne midler

³⁰ Bruk av P-piller til hunnkatter koster i lengden like mye som sterilisering.

til fôr, kattesand og ormekur. Anslagsvis ble 650 katter ”håndtert” til en snittpris av kr 408 eller kr 550, avhengig av om Dyrebeskyttelsens utgifter medregnes eller ikke.

I Bergen og Os ble det i regi av Dyrebeskyttelsen og med støtte fra kommunen innfanget og kastrert/sterilisert og merket eierløse/forvillede katter. Antallet var 300 katter i 1996, 400 katter i 1997. Kostnader til dette er sammenlignbare med tall for Stavanger.

I Drammen kommune er det fremmet forslag om at kr 75.000 avsettes til tiltak overfor eierløse/forvillede katter til innfangning og avlving i akuttsituasjoner i belastede områder, og innfangning og kastrering/sterilisering for øvrig.

Moss kommune avliver ca. 50 katter per år. Moss og omegn Dyrebeskyttelse brukte i 1998 ca. kr 65.000 til arbeid med eierløse/forvillede katter, omplassering av tamme katter, og kampanjer for å få katteeiere til å merke og kastre/sterilisere kattene sine.

Kapittel 29. Forslag til finansiering

Offentlig budsjettansvar følger av ansvarsfordelingen nevnt under kapitlene over. Tilretteleggelse av forvaltningsmessige virkemidler innebærer generelt et arbeid, men i liten grad direkte kostnader.

Lokale tiltak etter dyrevernloven og kommunehelsetjenesteloven dekkes av respektive budsjetter. I den grad konkrete eierløse/forvillede katter på en lokalitet ikke representerer problemer som gjør at de kommer inn under noen av disse to problemstillingene, vil det likevel være strategisk ressursmessig og ønskelig å gjøre noe med situasjonen på et tidlig stadium. For å stimulere til dette kan det være fornuftig å bevilge midler til tiltak overfor eierløse/forvillede katter i en 5-års periode inntil forebyggende tiltak har fått full virkning, forslagsvis 10 mill. kr årlig³¹. Det bør da sees på en kostnadsdeling mellom Landbruksdepartementets budsjett og andre relevante departementer, for eksempel Kommunal- og regionaldepartementet og/eller Sosial- og helsedepartementet. Frivillige ildsjeler og dyrevernorganisasjoner er ofte interessert i å påta seg det praktiske arbeidet med tiltaksmodell nr. 2, men mangler midler til å dekke veterinærarbeidet, transportmiddel og oppstallingssted.

Alternativt bør kommunene på eget initiativ kunne finansiere tiltak med midler fra kommunale avgifter som beboerne betaler.

Brukerbetalt finansiering som sådan er ikke et reelt alternativ idet eierløse/forvillede katter kan ikke betale for seg, og kattene per i dag sjelden kan tilbakeføres til eier.

Når det gjelder tiltak overfor eierløse/forvillede katter som eksisterer i dag virker det urimelig å trekke ut midler av katteeiere til å løse problemene. Den tidligere ordningen med hundeskatt ble opphevet fordi kostnader ved innkreving oversteg inntektene. Innføring av ”katteskatt” virker å være urealistisk. Å belaste merkeordninger (mikrochip og øretatovering) med et gebyr for å finansiere andre tiltak frarådes av samme grunn. Arbeidsgruppen mener at sporbarhetssystemer (mikrochip og øretatovering), med tilhørende registre over eier har oppfylt sin misjon hvis de er selvfinansierende. Dersom slik identitetsmerking kjøpes av eier så

³¹ Se vedlegg 1 Dissenser, pkt. 6.

medfører det per i dag også tjenester i form av mer eller mindre døgnkontinuerlige muligheter for henvendelse til de respektive to dataregistrene. En mulighet er i så fall eventuelt finansiering over avgifter som per i dag kreves inn på kattefôr.

Referanser

Uttalelse fra Rådet for dyreetikk av juni 1997 – ”Bortkomne og forvillede katter”.

Brev fra Dyrebeskyttelsen Norge til Landbruksdepartementet datert 01.05.95 "Forslag til forskrifter for kommunal håndtering av eierløse katter" med forskriftsforslaget ("forskrifter for kommunal håndtering av eierløse katter") som vedlegg.

Michaelsen T. C. 1998. "Kattens predasjon på fugl i Norge". Norsk ornitologisk forening. Vår Fuglefauna nr. 3. 1998.

Europeisk konvensjon om beskyttelse av kjæledyr (norsk oversettelse).

Brev fra advokat T. S. Engelschjøn til Landbruksdepartementet, datert 12.05.98 med vedlegg.

Rapport nr. TM 97/02, av Hjørdis Bakke, Trondheim kommune. "Prosjekt utekatt – bestandskontroll av utekatter.

Boken "Samfunnsmedisin i Norge – teori og anvendelse", Universitetsforlaget a.s. Oslo, Øivind Larsen et. al.

"Smittevern 1. Smittevernhandbok for kommunehelsetjenesten 1999-2000". Statens institutt for folkehelse. Hans Blystad, redaktør.

"Erfaringer" [fra 2årig samarbeidsprosjekt med kommunen om sterilisering og kastrering av katter]. Dyrebeskyttelsen Sør Rogaland, 01.08.98.

"Lagrådsremiss. Djurskyddet och tillsynen över hundar och katter." Sveriges regering (Jordbruksdepartementet) 09.10.97.

Vedlegg

11. Dissenser.
12. Fargekart og tabell over distriktsvis forekomst av eierløse/forvillede katter i Norge i 1999.
13. Brev fra Norges veterinærhøgskole, Institutt for reproduksjon og rettsmedisin. Faglig uttalelse angående tidlig kastrering og sterilisering av katt.
14. Brev fra Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen. Vurdering av juridiske forhold angående eierløse/forvillede katter.
15. Brev fra Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen. Politiets håndtering av katter som er skadet i trafikken.
16. Brev fra tillitsvalgt for distriktsveterinærene i Hordaland, Sogn- og Fjordane. Om ”villkattproblematikken”.
17. Referat fra møte i Dyrevernnemda i Støren veterinærdistrikt 31.08.99, sak 3. Løskatter i boligfelt i Melhus.
18. Brev fra Statens helsetilsyn. Husdyrhold i kommunene og kommunale forskrifter.
19. Brev fra Kommuneadvokaten i Bergen kommune. Hjemmel for å regulere kattebestanden.
20. Miljø- og helseaspekter i relasjon til eierløse/forvillede katter. Notat av Finn A. Johnsen.

Dissenser

1. Representanten fra Norsk Huskattforening (Bodil Eikeset) mener at begrepet eierløs/forvillet katt er nedlatende og misvisende. Det bidrar ikke til å øke verken forståelsen av dette som et alvorlig dyrevernproblem eller innstillingen til å ville hjelpe. Eikeset ønsket at begrepet skulle erstattes med hjemløs katt. At de er hjemløse er fellesnevneren for alle katter som kommer bort (og eventuelt blir eierløs/forvillet). En hjemløs katt kan ha en eier som savner den. Ordet hjemløs påkaller mer sympati enn for eksempel forvillet som folk nedlatende forbinder med det feilaktige ordet villkatt. Representanten fra Dyrebeskyttelsen Norge (Kari Mills) mener at det er unødvendig å skille mellom eide og eierløse frittlevende katter i og med at katter er pattedyr og som frittlevende er vernet av viltloven (se dissens 2).
2. Representantene fra Norsk Huskattforening (Bodil Eikeset) og Dyrebeskyttelsen Norge (Kari Mills) mener at hjemløs/eierløs/forvillet katt er totalfredet med hjemmel i viltloven § 3, jfr. § 2. Viltlovens § 3, også kalt fredningsprinsippet, beskriver at alt vilt, herunder dets egg, reir og bo er fredet med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Viltlovens § 2, også kalt lovens virkeområde, angir følgende: Med vilt menes i denne lov alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr. Loven gjelder også i Norges økonomiske sone. Viltlovens bruk av uttrykket «viltlevende», er et juridisk uttrykk ikke et biologisk. Viltlovens definisjon omfatter alle dyr som «lever mer eller mindre som vilt». At dette var utgangspunktet for utvalget som avga innstilling til ny viltlov fremgår av NOU 1974:21. I nevnte NOU som munnet ut i et lovforslag ble det i en da foreslått § 52 inntatt regler om omstreifende katt. Det hitsettes fra utvalgets konklusjon: «Komiteen har merket seg departementets forslag til § 52 (omstreifende katt). Komiteen har forståelse for de synspunkter som departementet har lagt til grunn. Komiteen er således innforstått med at «villkatter» gjør skade ved at de bl.a. tar skogsfuglunger og hareunger. Komiteen finner allikevel ikke at skadevirkningene er såvidt omfattende at det nødvendiggjør en særlig hjemmel (for å avlive katter) slik departementet foreslår. Som følge av at komiteen tar ut forslaget til § 52 endres nummereringen av de etterfølgende paragrafer i innstillingen. Slik ble det også. Katten ble totalfredet i utmark og nevnes overhodet ikke i viltloven som opprinnelig bestemt av departementet. Det vises også til artikkel i «Dyrenes forsvarer» 4/97 (Dyrebeskyttelsen Norges medlemsblad). «Avliving av katter og litt til ...» ved høyesterettsadvokat Tore Sverdrup Engelschjøn: «Viltlovens jaktlovens) § 2 omfatter alle viltlevende landpattedyr, hvilket betyr at herreløse katter må anses omfattet. Ifølge § 3 er også herreløse katter fredet, med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Det er forbudt å fange, jage eller skade fredet vilt, det vil også si forvillede og herreløse katter. Jeg kjenner ikke til noen lov eller noe vedtak med hjemmel i lov som gjør katter til fritt vilt. Jaktlovkomiteen foreslo tvert imot under forberedelse av viltloven en lovfestet adgang til å avlive katter som skadelige rovdyr for skogsfuglunger, fasan, rapphøns og hareunger. Forslaget vakte et ramaskrik og gikk ikke gjennom. Derfor er det riktig å slutte at det overhodet ikke er adgang til avlivning av katter, herunder forvillede og herreløse katter i det hele tatt. Med hjemmel i viltlovens § 14 kan departementet gi forskrifter om at vilt som skader, kan felles uten hensyn til fredning og jakttider hele året eller i bestemte tidsrom eller i bestemte områder. Slike regler er heller ikke gitt».
3. Representantene fra Norsk Huskattforening (Bodil Eikeset) og Dyrebeskyttelsen Norge (Kari Mills) er uenig i at avlivning er et ”fornuftig” alternativ. De mener videre at det er

ulovlig idet det ikke finnes hjemmel i norsk lovverk for å fange inn og avlive eierløse/forvillede katter som ikke lider i utreningsmål.

4. Representanten fra Norsk Huskattforening (Bodil Eikeset) mener at forslaget om identitetsmerking bør hjemles i dyrevernloven, idet merking har med dyrevern å gjøre.
5. Representantene fra Norsk Huskattforening (Bodil Eikeset) og Dyrebeskyttelsen Norge (Kari Mills) mener at det i tillegg til informasjonskampanjer for at katteeiere skal sørge for formeringskontroll bør forskriftsfestes et krav om kastrering av hannkatter og sterilisering av hunnkatter på landsbasis i en periode på 5 år. Videre mener Eikeset og Mills at kastrering, sterilisering og merking bør subsidieres prismessig av det offentlige.
6. Representantene fra Norsk Huskattforening (Bodil Eikeset) og Dyrebeskyttelsen Norge (Kari Mills) mener at finansiering etter en ekstraordinær innsatsperiode kan skje ved at det statlige dyrevernapparatet bestemmer tiltak, men kommunen plikter å yte den praktiske hjelpen og også betale denne.